

TIP

ሕዳ ትግራይ ኣብ ጊኒ ክ/ዘመን

መሰል ምውናን ተፈጥሮኣዊት፣ ሕጋዊትን ዘልኣለማዊትን ሃገረ
ትግራይ

TIP

ሰደቃ ትሕዝቶ

ምዕራፍ ሓደ፡ ሕቶ ትግራይ ኣብ 21 ክ/ዘመን - ምልላይን ፍታሕን ጸገማት	1
1.1 መበገሲ.....	1
1.2 ኣብ 130 ዓመት ዘይተመለሰ ሕቶ ትግራይ እንታይ እዩ?	3
1.3 ብሄራዊ ዕላማና ዋናንትና ናትና ሃገር ምርግጋጽ ዶ ወይስ ጊላነት?	9
ምዕራፍ ክልተ፡ ምስረታ ሃገረ ትግራይ	18
2.1 ከጋጥሙና ዝክእሉ ማሕለኻታት.....	18
2.2 ናብ ረብሓና ክንልውጦም ንክእል ዕድላት	22
ምዕራፍ ሰለስተ፡ ስትራቴጂካዊ ዕማማት	25
3.1 ስትራቴጂ ሓደ፡ ምፍጣር ትግራዊ ሕ/ሰብ	25
3.2 ስትራቴጂ ክልተ፡ ህንጻት ዘይስርዕቲ ሃገር (Defacto State of Tigray)	27
3.3 ስትራቴጂ ሰለስተ፡ ምጥያስ ኩባንያ/ባንኪ ትግራይ	32
ምዕራፍ ኣርባዕተ፡ መደምደምታ	36
ምዕራፍ ሓምሽተ ፡ ምስሊ ተፈጥሮኣዊት፣ ሕጋዊትን ዘልኣለማዊት ሃገረ ትግራይ	40
ሕገ-መንግስቲ	40
ቅርጺ ሃገረ መንግስቲ	40
ሰርዓተ ፓለቲካ	41
ሰነ-ሓሳብ ፓለቲካ-ቁጠባ	42
ጉዳይ ዋናነት መሬት	43
ጉዳይ ሃይማኖትን መንግስትን	43
ጉዳይ ሰራዊትን ምክልኻልን.....	43
ፓሊሲ ጉዳያት ወጻኢ.....	44

ምዕራፍ ሓደ

ሕቶ ትግራይ ኣብ 21 ክ/ዘመን፡ ምልላይ ጸገማትን ፍታሕን

1.1. መበገሲ

ትግራይን ህዝባን ኣብ ፈታኒ እዋን ከምዝርከቡ ንዝሓለፉ ሰለስተ ዓመታት ኣብ ኢትዮጵያን ኣብዚ ዞባን ዝተሰለጠ ምዕባል ሪኪኻ ናብ ሕቶ ዝቐርብ ጉዳይ ኣይኮነን። ግን ድማ ሲ እዚ ሕዚ ንሪኪ ዘለና ኩነት ውህሉል ናይ ዘመናት ባዕላውን ግዳማውን ጸገማት ዝፈጠርዎ ደኣ እምበር ኣብዘን ዝሓለፈ 3 ዓመታት ብሃንደበት ዝመጸ ኣይኮነን። ሰለዚ ከም ዝስዕቡ ዓበይቲ ሕቶታት ምልላይን ምላሾም ምድላይን ኣገዳሲ ይኸውን፤

- ተጋሩ ብሄራዊ ዕላማና እንታይ ምኻኑ፣ ክሳብ ኣበይ ከም ዝበጸሕ፣ ከመይ ኣቢልና ከም ነገውቶ፣ ኣበየና ብርኪ ኣተሓሳስባ ኮይና ከም ነገውቶ ንፈልጥ ድና?
- ተጋሩ ከም ሓደ ናይ ባዕሉ መንነት ዘለዎ ሓደ ሓያል ታሪኻዊ ህዝቢ ዓለም ንዓና ትሪኬሉ ንሕና ንዓለም ንሪኬሉ ሰነ-ሓሳብ ከ ልክዕን ወድዓውን ድዩ?
- ከም ተጋሩ ኸ ኣብ 21 ክ/ዘመን ኣብ ገስጋሲ ናይ ለውጢ ጉዕዞ ክንሰምር እንተኾይና፣ ልዕሊ ኩሉ ኣብ ውሽጥና ዘይነጸረ ኣተሓሳስባ ወይ ድማ ባዕላዊ ጎነጽ ሰነ-ሓሳብ ከም ዘለናን ከመይ ክንፈትሖ ከምዝግባእን ሓሲብና ዶ ንፈልጥ?
- ኣብ መዳይ ፓለቲካ፣ ማሕበራዊን ቁጠባውን ቁመናና ዘለው ዘለው ጸገማት ገስጋሲ ፍታሕን ከ ነለልዮም ዶ ኣለና?
- ብስሩ ኸ ካብ ቅድሚ ሰለስተ ዓመታት ጀሚሩ ሕዚ ኣብ ናብ ዝኸፈኸ ብርኪ ዝበጸሐ ዝመሰል፣ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ኣብ ኢትዮጵያ ዝበጸሕ ዘሎ ኩለመዳያዊ ጸገም ካብቲ ኣብ ታሪኽ ብፍላይ ድማ ድሕሪ ምስረታ ሓዳስ ኢትዮጵያ ክሳብ ውድቀት ደርጊ ን 100 ዓመታት ዝነበረ ኩነት ይፍለ ድዩ?
- ኣብ ኢትዮጵያ ኢሉ ውን ኣብ ኣብዚ ዞባ/ኤርትራ ዘሎ ኣንጻር ተጋሩ ዝቐንፀ ተጸብኦ በቲ ዝነበረ ኣተሓሳስባ ማለት ውን ዕድል ተጋሩ ኣብ ኢድ ካልኣት ህዝብታት ኣውዲቕካ ድዩ ዘለቐ ፍታሕ ዝርከብ? መዓስን ከመይን ኢና ዕድልና ካብ ዝኾነ ግዳማዊ ሓይሊ ኣውጺእና ኣብ ባዕልና ንገብር?
- ዕድል ንሓንሳእ ንሓዋሩን ናብ ኢድና ኣኣቲውና፣ ንሓንሳእን ንሓዋሩን ጎይቶት ነበስና ኾይና ኣብ ዓለም ግቡእ ቦታና ንረኽበሉ መገዲ ኸ ብዝነኣሰ ዋጋ ከመይ ነረጋግጸ?

ምላሽ ናይዞም ሕቶታት ከከም መጠን ርድኢትናን ንነገራት ኣብ ወድዓዊ ዓለም ንግምግመሉ መርኣይ መነጻርን ክፈላለ ይኸእል እዩ። ካብዚ ሓሊፉ ነዞም ሕቶታት ንምምላስ ናብ ዓሚቕ ሕቶን መልስን ኣቲኻ ኣብ ዝግበር ክትዕ ናብ ሓደ ነጥቢ ምምጻእ ውን ነዊሕ ግዜ ዝወስድ ይኸውን። እንተኾነ ኣብ መሰረታዊ ጸገማትና ዝዚፍ ፍልልይ ሰለዘይህልወና፤ እሞ ድማ ከም ተጋሩ ካባና ካብ ባዕልና ዝብገስ ኣብ ክሊ መንነትን ብሄርዊ ዕላማናን ዘሎ ገነጽ ሰነ-ሓሳብ እንተለሊናዮ፤ ናብ ዝተሓለለኹን ደቂቅን ክትዕ ከይኣተና ናብ ዘረዳድእ ትንተናን ፍታሕን ክንበጽሕ ንኸእል ኢና።

ከም ሓደ ትግራዊ ውልቀ ሰብ፤ ካብ ንባብ ታሪኽን ወድዓዊ ኩነታትን ከምኡ ውን ከም ውልቀ ሰብ ብዘይምንም ስክፍታ ኣብ መድምደምታ ካብ ዝበጸሕክሉ ፓለቲካዊ እምነት ተበጊሶ፤ ኣብዞም መሰረታዊ ሕቶታትን መዋእጽ መገዶምን ዘለኒ ሓሳብ ከቕርብ ወሲነ ኣሎኹ።

ካብ ዝተፈላለዩ ምክንያት ዝብገስ ናተይ ሓሳብ ዘይቕበል ትግራዊ ክህሉ ግድን እዩ። ናተይ ፍታሕ ውን ኣብ ሰማይ ዝተሰቐለ ዘይብጻሕ ዝመሰሎ ውን ክህሉ ይኸእል። ግና ኸ እዚ ከምዚ ዝበለ ተቐውሞ፤ ካብ ባዕላዊ ተቐርኖ፤ ትሑት ግንዛብ ብሄራዊ ዕላማን መንነት ትግራይን፤ ካብ ስእነት ሰነ-ሓሳባዊ ሓርነት ዝብገስ እምበር፤ ኣብ ባይታ ዘሎ ወድዓዊ ጸገምናን ሓቅታቱን ምስቲ ንነብረሉ ከባቢ ኣሃሚዱ ዝርእ ሓሳብ ኣይኮነን። ሰለዝኾነ፤ እቲ ዘቕርቦ ዘለኹ ትንተናን ፍታሕን ሰዓራይ ሓሳብ ሰለዝኸውን፤ እቲ ሎሚ ዝተቐወመ ጽባሕ ደጋፊ ክኸውን እዩ።

እዚ ሓሳብ ካብ ፓለቲካዊ ጨለነትን ምሁራዊ ስክፍታ ወይ ድማ ክልስ ሓሰባዊ ሰንፈላል ዝወጸ፤ ቅድሚ ሕዚ ክትብረቡም ዘሰክፉ ዝነበሩ፤ ተተንኪፎም ዘይፈልጡ፤ ወይ ውን ክዕወት ኣይኸእልን ካብ ዝተበሃሉ ኩርናዕ ጠመታት ዝብገስ እዩ።

ካብ ሓዱሽ ኩርናዕ ጠመተ ተበጊሶ፤ ትግራይ ኣብ መዛዘሚ 20 ክ/ዘመን ንህላወኣ ሓያል ተጋድሎን መስዋእትን እንተኸፈለት ውን፤ ከይሰመረላ ተሩፉ ሎሚ ኣብ 21 ክ/ዘመን ክትፈትሖ ዘይክኸለት ብሄራዊ ሕቶ ክፈትሕ ሓሳብይ ከቕርብ ኣለኹ።

እንሆ በረክት ሓሳብተይ ካብ ምርመራ ጸገማት ጀሚረ ናብ ፍታሓቶም፤ ብኡ ኣቢሉ ድማ ነቲ ፍታሕ ዘወውቱ ዝብሎም ስልትታትን ስትራቴጂታትን ቀጺሎም ይቕርቡ።

1.2. ኣብ 130 ዓመት ዘይተመለሰ ሕቶ ትግራይ እንታይ እዩ?

ሎሚ ኣብ ሃገረ ኢትዮጵያ ንቕተል ኣለና፣ ንጽጊፍ ኣለና፣ ንውቃዕ ኣለና፣ ሰብ ሃፍቲ ተጋሩ ይጋንዩ ኣለው፣ ኣብ ልዕሊ ትግራይ ፓለቲካውን ቢሮክራቲውን ተጸብኦታት ተጋዲዶም ይቕጽሉ፣ ኩባንያታት ትግራይን ፍርያቶም ብመርሆ ናጻ ዕዳጋ ዘይኮነስ ብዘርኣውነት ይዳነዩ፣ ንብረት ተጋሩ ብቐይዳ ቦተኻት ይውረር፣ መስመራት ንግዲ ይዕጸዉ፣ ኣብ ፓለቲካ፣ ውትድርናን ዓውደ ትምህርትን ዝነጥፉ ሙሁራን ተጋሩ ይጽልኩ ብዓቕሞም ዘይኮነስ ብዘርኣም ይምዘኑ ኣለው ... ወዘተ ወዘተ።

ኮታሰ ልዕሊ 100 ሽሕ ሂወት ገቢርና ኣማኢት ኣሸሓት ቆሊልና ጸላኢና ዝበልናዮ ስርዓት ኣፍሪስና፣ ዋላ ውን ካብ መፈለምትኡ ጸገማት እንተነበርዎ፣ ንሃገረ ኢትዮጵያ ንጻና ሓርነት ይህበና እዩ ብዝበልናዮ ሃገረ መንግስትን ስርዓትን ክንሃንጸ ኩለመዳያዊ ጸዕሪ ኣፍሲስና እና። ግን ከ ድሕሪ 27 ዓመታት ሕዚ ውን እታ ሃገር ከምቲ ቅድሚ 1983 ዝነበረቶ ንጻና ክተቕሰና ኣይከኣለትን። ሕልፍሓሊፉ ንዝሓለፉ 27 ዓመታት ኣብ ልዕሌና ዝተዘርኦ ጽልኣት ካብቲ ቅድሚ 27 ዓመታት ዝነበረ ገዲዱ ዳርጋ ብኹሎም ህዝብታት ተጸሊእና። ኣብዚ ህዝቢ ዶ ይጸልእ እዩ? ህዝቢ ኣይጋንን ዝብል ጨለነት ክቕበሎ ኣይደልን።

ህዝቢ ከም ዝጋገ ህዝቢ ኣንጻርና ደው ከምዝብል ኣብ ዝሓለፉ ሰለስተ ዓመታት ሪኢና ኣሎ። ንጻና ብሕማቕ ዘይሪኩ ግን ከ ብኣተሓሳሳባ ካብቶም ብግልጹ ዝጸልኩና ዘይፍለዩ ውሑዳት ሰብኣውያን ርትዓውያንን ክህልዉ ይኸእሉ። እዚኣቶም ግን ኣብ ልዕሌ ዝበጽሕ ጥቕዓት ብፍላጥ ብዘይፍላጥ ከድሕኑ ኣይኸእሉን። ኣይከኣሉን ውን። ንቐጻሊ ውን ኣዩድሕኑና። ብዓይኒ እምነት ውን ድሕእትናን ውሕሰነትናን ኣብ ብርክና እምበር ኣብ ኢድ ካልኣት ክነቕምጦ የብልናን።

እቲ ቐንዲ ኣብዚ ክልዓል ዝግብኦ ቁምነገር፣ ተጠቃዕቲ ምኻናን ካልኣት ክድሕኑና ምኻኣሎምን ዘይምኸኣሎም ኣይኮነን። ከም ተጋሩ ክንግንዘቦ ዝግብኣና ነጥቢ እቲ ዝበጽሓና ዘሎ ጥቕዓትን ውጽኢት/ሳዕቤን ፍልፍሉ ናይ ባዕልና ዘይተፈትሐ ናይ ኣተሓሳስባ ጸገም ምኻኑ እዩ። ብስሩ ውን ኣብ ልዕሌና ዝፍጸም ዘሎ ጥቕዓት ቅድሚ 800 ዓመታት ዝነበረን ዝቐጸለን ደኣ እምበር ሓዱሽ ኣይኮነን። ብሓጺሩ ኣብ ልዕሌና ዝበጽሕ ዘሎ ጥቕዓትን ተጸብኦን ሳዕቤን ናይቲ ባዕልና ዘይፈተሕና ሕቶ እዩ እምበር ምእንተ ነብሱ ምርምር ዝጠልብ ጉዳይ ኣይኮነን።

ካልእ እቶም ዘጥቅዑና ንምንታይ የጥቅዑና ከምዘለው ምፍላጥ እካ ኣገዳሲ እንተኾነ፤ ዘጥቅዑና ዘለው ብምክንያት እቲ ንሳቶም ብግላጭ ዘቕርብዎ ንሕና ኣብ ልዕሌኦም ብነበጽሖ በደል ከምዘይኮነ ምርዳእ የድሊ። ትማልን ሎምን ዘጥቅዑና ዘለው ሓይልታት፤ እቶም ኣብ ዝሓለፉ 27 ዓመታት ተፈጢሮም ብዝምቡፅ ርድኢት ዝገድኡና ንጎሊ ገዲፍና፤ ካብ ሱር-መሰረቶም ሓደ ዓይነት እዮም። እዞም ሎሚ ብግልጺ ኣንጻርና ደው ዝበሉ ሓይልታት ንዝሓለፉ 800 ዓመታት ኣንጻር ዝነበሩ ንሓዋሩ ውን ዘይቕየሩ እዮም። እዞም ጸላእትና እዚኦም ንዓና ምጥቃፅን ምጉዳእን ከም ኣተሓሳስባ ጥራሕ ዘይኮነ ከም መንነት ሃኒጸሞ እዮም።

ንሕና ዋላ ውን ከም ተጋሩ ብሄራዊ ሕቶና ብዝግባእ ፈሊጥና ንጹር ብሄራዊ ዕላማና ኣለሊና ዓለም ንረብሓና ክነውዕላ ኣይንቃለስ፤ ይብዛሕ ይንኣስ ንስውኣሉ ብሄራዊ መንነት ኣለና። ንሳቶም ድማ ሙሉእ ንሙሉእ ነቲ ናትና መንነት ዝጸረር ብሄራዊ መንነት ኣለዎም። ፍልልይና፤ ንሳቶም ዋላ ውን ሰልታዊ ፍልልያት እንተሃለውዎም ብዛዕባ ብሄራዊ ዕላምኦም ንጹር ዕላማ ዘቐመጡ ንሕና ግን ንጹር ብሄራዊ ዕላማ ዘይሓዘና ምዃና እዩ።

ብሓፈሻ ነቶም ዝበጽሑና ዘለው ጸገማት ንምፍታሕ ንገብሮ ጸዕሪ ኣብ ምልላይ ናይ ባዕልና ጸገም ዳኣ እዩ ኮቶኩር ዘለዎ እምበር፤ ንናታቶም ኣተሓሳስባ ኣብ ምእራም ወይ ነቲ ከም ምልክት ዝርኣይ ሳዕቤናት ኣብ ምሕካም ክምስረት የብሉን።

ሰለዚ ጸገምና ሲ ናይ ባዕልና ብሄራዊ ሕቶ ነጹርና ዘይምፍላጥና እዩ። ካብዚ ዝብገስ ከኣ ንጹር ብሄራዊ ዕላማ ፈጢርና ንለውጢ ዝብገስ ሓይሊ ክንፈጥር ዘይምክኣልና እዩ ጸገምና። ካብ ሰኣን ንጹር ብሄራዊ ዕላማ ዝብገበስ ድማ፤ ክሳብ ሕዚ መፍትሕታት ንብሎ ኣብ ቃልሲ 130 ዓመታት ከም ተጋሩ ዝፈጸምናዮም ስልትታትን ስትራቴጂታትን ጉጉያት ኮይኖም ጸኒሖም እዮም። ዘይሩዘይሩ ናይቲ ዝበጽሓና ዘሎ ጥቕዓት ተሓተቲ ንሕና ባዕልና ኢና ክንከውን ዘለና።

ብሄራዊ ሕቶና ግን እንታይ እዩ? ብሄራዊ ዕላማና ኻ?

ንሕና ተጋሩ ንበሃል ህዝቢ ኣብዛ ሎሚ ቀርኒ ኣፍሪካ ትበሃል ዞባ ቅድሚ ኣሸሓት ዓመታት ዝበቐልና፤ ናይ ባዕልና ከይተቐረጸ ዝቐጸለ ታሪኽ ሰልጣን ዘለና ህዝቢ ኢና። ታሪኽና ሰልጣንናን ከኣ ምስ ቋናቋ፣ ባህልና፣ ስርዓተ ክብርና፣ ስነ-ጥበብና፣ ስነ-መ-ዚቃና፣ ስነ-ጽሑፍና ተደሚሩ መንነትና ኮይኑ እዩ። መንነትና ድማ ኣብ ዓለም ባዕልና ጥራሕ ዘይኮነ ካልኣት ውን ዝፈልዩና ፍሉያት ህዝቢ ጌሩና እዩ። መንነትና ሰለንፈትዎ ድማ ንኣሸሓት ዘመናት ካብ ጸላእቲ ተዋጊእና ተሰዊእና ዓቂብናዮ እና። ንሓዋሩ ውን ዝኸፍኦ መስዋእቲ

ንኸፍል ንሰለ መንነትና ነታ መንነትና ዝጸረት ምድርን እዩ። ጸላእትና ውን ዝጸልኡና ወይ ብምክንያት መንነትና እዩ ወይ ድማ መንነትና ክምዘቡ ሰለዝደልዩ እዩ። እዚ ሓቂ ዚ ዓለም ከም ብሓዱሽ ክሳብ ዘይተፈጠረት ንቕይሮ ሓቂ ኣይኮነን።

ኣብ ዓለም ኩሎም ህዝብታት ነናይ ባዕሎም መንነት ኣለዎም። ይብዛሕ ይንኣስ፤ ክሳብ ሕዚ ኣብ ዓለም ብብርኪ ሃገር ወይ ብሄር ዝተርኣዩ ጭታት፤ ነናይ ባዕሎም ብቁስን ብፓለቲካን ዝግለጽ መበገሲ ዘለዎ ኮይኖም፤ ድሌቱ መግለጺ ይወሃቦም፤ መወጠኒኦምን መኸምቡቲኦምን መንነት እዩ። ንሕና ውን ከም ተጋሩ ኣብ መዋእልና ምስ ናይ ደገን ውሽጥን ጸላእትና ዘኮየድናዮ ውግእን ዝኸፈልናዮ መስዋእትን ካብ ክለ መንነትና ዝንጸል ኣይኮነን።

ወድዓውን ኣድማሳውን ሓቂ እዚ ካብኮነ፤ ሰለምንታይ ግን ንሕና ተጋሩ ንሰለ መንነትና ንገብሮ ቃልሲ ክሳብ ሎሚ መወዳእታ ዘይረኽቦ? ወይ ውን ሰለምንታይ እዩ ንመንነትናን ህላወናን ተቓሊስና ዋጋ ከፊልና ተግዲትና ኢልና ክንዛዝም፤ መመሊሱ ኣብ ሓደጋ ይወድቕ ወይ ከኣ ሰለምንታይ ውሑስ ኣይኮነን? ... ዝብሉ ዓበይቲ ሕቶታት ብውነ ክምለሱ ዘለዎም እዮም።

ብርግጽ ኣብ ክለ መንነትና ንገብሮ ቃልሲ መወዳእታ ክረከብ ኣይክእልን። ምክንያቱ ኣንጻር መንነትና ዝቐንዑ ኣብ ርሑቕን ቀረባን ዘለው ሓይልታት ክሳብ ዝሃለው ንመንነትና ንገብሮ ቃልሲ መወዳእታ ክህልዎ ኣይክእልን። እቶም ጸረ መንነት ዝኾኑ ሓይልታት ድማ ክውድኡ ኣይክእሉን። እኳ ድኣስ ርትግዊ ሕቶ ዝኸውን ዘለዎ፤ ሰለምንታይ እዩ ንሰለ መንነትና ዘገበርናዮ ቃልሲ ሕዚ ውን ሓያል መስዋእቲ ከፊልና ደሓን ደጊምስ ኣብ ዝበልናሉ መዋእል መመሊሱ ኣብ ሓደጋ ህላወ ዘእትወና ዘሎ ዘይተፈትሐ ጸገምናሲ እንታይ?፤ ዝብል እዩ።

እወ! ሎሚ ውን ን 100 ዓመት ዝገብርናዮ ቃልሲ ብፍላይ ኣብ መወዳእታ 20 ክ/ዘመን ን 17 ዓመታት ዝመረረ ዋጋ ከፊልና ተግዲትና ኢልና ከነብቅዕ፤ ሰለምንታይ ከም ብሄር ኣብ ልዕሊ መንነትና ጥራሕ ዘይኮነ ፍጹም ናይ ህልውና ሓደጋ ክጋጥመና ኪኢሉ?

እዚ ሕቶ እዚ እዩ ብሄራዊ ሕቶ ተጋሩ ክኸውን ዘለዎ። ንሕና ከም ተጋሩ መንነትና ንሕበነሉ። ዝመረረ ዋጋ ውን ንሰለኡ ንኸፍል። እዚ ማለት ግን ከም መጠን ኣብ 21 ክ/ዘመን ንገብር ህዝቢ ካልኦት ጠለባት የብልናን ማለት ኣይኮነን። ልክዕ ከም ካልኦት ህዝብታት፤ ንህና ተጋሩ ልምዓት፤ ዴሞክራሲ፤ ሰላምን ፍትሕን ንደሊ። ኮይኑ ውን ግን ጠለባት ልምዓት፤ ሰላምን ዴሞክራሲን ኩሎም ህዝብታት ዓለም ንብህጎም ኣድማሳዊ ጠለባት እምበር ንግና ንበይና ጥራሕ ዘገድሱ እዮም ማለት ኣይኮነን።

ሰለዝኾነ ናትና ናይ በይንና ንብሎን ሕቶ ብሄራዊ መንነት እዩ። ሕቶ ብሄራዊ ህላውናን ምግሃድ ብሄራዊ ራእናን ከኣ ቅድሚ ከሎም ኣድማሳውያን ጠለባት ዝስራዕ ሕቶ ህልውና ደኣ እምበር ካልኣት ክውስኑልና ንገድፎ ወይ ምስ ካልኣት ንማቐሎ ተራ ጠለብ ኣይኮነን።

ብፍላይ ንሕና ኣብ ዓለም ናይ ባዕሎም ስልጣን ኣለዎ ካብ ዝበሃሉ ኩርዓት ህዝቢ ምስምኻና፤ መሊሱ እዚ ኩርዓት እዚ ኣብ ሰነ-ኣእምሮ ሕድሕድ ትግራዊ ዝተሓተመ ምስ ምኻኑ፤ በብዓይነቱም ሓያላት ጸላእቲ ክህልውና ግድን እዩ። ምክንያቱ ካልኣት መንነትና ከም ተጸባኢ ነቲ ናታቶም ሰለዝረኢዎ ወይ ውን ክምንዘውና ሰለዘደልዩ፤ ግድን ቀጸሊ ተጸብኦ ኣለና።

ሰለዝኾነ ቀደማይ ሕቶና ሕቶ መንነት ይኸውን። ልምዓት፣ ሰላም፣ ዴሞክራሲን ፍትሕን ውን ግን ኣዚና ኢና ንጠልቦም። ግን ከ ከም ሓሰማ ዝሃቡና ንበልዕ ኣብ ዝረኽብናዮ ንድቅስ ሰለዘይኮና፤ ክንብልጽግ ውን ባህርያዊ መንነትና ዓቂብና እዩ ዝኸውን። ሕቶ መንነትና እዩ ሕቶ ትግራይ!

ዝበጽሓና ዘሎ ጸገማት ብምክንያት መንነትና እምበር ከምቲ ዝብልዎ ጸረ ዴሞክራት ሰለዝኾነ ኣይኮነን። እቶም ኣብ ኢትዮጵያ ዘለው ጸላእትና ዴሞክራሲ ከም ሕቶ ዘጨንቆም ኣይኮነን። እንተዘጨንቆም ንሕና ዝሓሸ ዴሞክራሲ ፈጠርና ከለና ንዓና ካብ ዝጸልኡ ነቶም ናታቶም ጸረ ሰብ ዝኾኑ ስርዓታት ምጸልጃዎም። ዝጸልኡና ፍትሒ ሰለዝኸላእናዮም ውን ኣይኮነን። ዝጸልኡና ዝሓሸ ኣንጻራ ሰላም ከምዝፈጠርና ሰለዘይፈልጡ ውን ኣይኮነን። ዘጥቅቡና ከምቲ ንሳቶም ብሽም “ልዕልና ተጋሩ” ዝብልዎ ንበይንና ሰለዝበላዕና ውን ኣይኮነን። ብርግጽ ብጸዕርና ከም ንበልጸምን ኣብ ኩለመዳያዊ ንጥፈት ጸብለል ኢልና ከምንርኣን ሰለይፈልጡ ውን ኣይኮነን። ዝጸልኡና ብምክንነት መንነትና እዩ።

እሞ ኸ ድኣ እንታይ ንግበር? ዝብሉና ንገበረሎም ወይስ ካልእ ዘይተፈተነ ምርጫ ኣሎ? ብሄራዊ መንነትና ይትረፍ ሎሚ ድሕሪ ክንደይ መስዋእቲ ኣስተማቕርናዮን ክንዲ ዝርካብና ምስ ቴክኖሎጂ ኣዛሚድና ኣማዕቢልናዮስ ቀደም ውን ኣይገደፍናዮን። ዝብሉና ጌርና እንተንምብርከኽ ውን እቲ ንሳቶም ዝተቐረጸሉ መንነትን ሰነ-ኣሳብን ብዘይንዓና ምጽላእን ብኣና ምቕናእን ህይወት ክህልዎ ሰለዘይክእል፤ ድሕሪ ክንደይ ወሎዶታት ብመውስቦን ብመርዓ-ደርዓን ተዛሚድናዮም ውን ዓጽሚ እንዳቕጸሩ ክጸልኡና እዮም። ብተግባር ውን ንሪኦ ውን ንሱ እዩ። ሃገራዊ እዩ ኢሉ ምስኡም ዝወገንን ዝተዋሰበን ትግራዊ ኣይኣምንዎን። ንዝኾነ ናይ ባዕሎም ጌጋ ቀዲሞም ተሓታቲ ይገብረዎ።

ሰለዘ ካይንገብሮን እምበር መንነትና ጠንጢና ዝደልይዎ እንተንኾነሎም ውን ንፃና ካብ ምጥቃዕን ምጉዳእን ካይክፃርፉን። ከምቲ ንሕና ንመንነትና ንሞቶሉ ንዕቅቦን ንሶም ውን ከምኡ ነቲ ኣንጻር ናትና መንነት ዝኾነ መንነቶም ክዕቅብዎን ክስውኡሉን ዮም።

ነዚ ሓቂ ዘይምቕባልና፣ ተቐቢልና ዘልኣለማዊ ፍታሕ ዘይምሃብናን እዩ እምበኣር እቲ መሰረታዊ ጸገምና። ነዚ ሓቂ ዘይተቐበልናዮ ድማ ብሄራዊ ሕቶና ብዝግባእ ሰለዘይሃነጽናዮን ካብኡ ተበጊስና ንዓሰለሉ ብሄራዊ ዕላማና ሰለዘየነጸርናን እዩ። ብሄራዊ ሕቶና ምስላጥ ባህርያዊ ህንጻት መንነትና ኮይኑ እንደሃለወ ግን፣ ኩሎም ህዝብታት ሰላም፣ ልምዓት ዲሞክራሲን እዮም ዝደልዩ ተባሂሉ፣ ቅድሚ ፈረስ ጋሪ ኣቐዲምና፣ ውሳኔ ዕድልና ካብ ኢድና ኣውጺእና፣ ኣብ ኢድ ካልኦት ኣውዲልናዮ ጥራሕ ዘይኮነስ እንኮላይ ነቶም ጸላእትና ህላወና ክውሰኑ ዕድል ሂብናዮም።

ተቐቢልና ጎይታ ነፍስና ኮይንኸውን ካብ ብሄራዊ ሕቶና ኣጋሊስና፣ ምስ ጸላእትና ኣብ ሓደ ዓራት ክንድቅስ መሪጽና። ብ 1983 ዓ/ም ጸላእትና ሲዲርናዮም ኢና ኢልና፣ እታ ምስኦም ንማቐላ ሃገር ንፃና ብዝጥዕም መልክዑ ክንሃንጸ ኢና እንተበልና ውን፣ ልዕሊ ልክዕና ኣብ ጉጉይ ተልእኾ ጉልበትና ሰለዝወዳእና ሲዲርምና። ነቶም ዲሞክራሲ ዘይርድኦም ጸላእትና፣ ኣብቲ ብምክንያት ቁጽሮም ብልጫ ዝረኽቡሉ ሜዳ ዲሞክራሲ ደቂስና ተጸቢናዮም፣ ኣዳኺኸም ናብ መዋጥር ኣእትዮምና። ኣብ ሜዳ ዲሞክራሲ ሲዲርም ድማ ነታ ሃገር መንጢሎምና። እሞ ኸ ሕዚ ብሄራዊ ሕቶና ደርቢና ናብታ ናታቶም ሃገር ዶ ንጸምበር ወይስ ካብ ጌጋና ተማሂርና ብሄራዊ ሕቶና ናብ ዘይተርፍ ብርኪ ነብጽሓዮ?

እቲ ሓቂ ከምዚ ከሎ ግን፣ ሕዚ ውን ቁጽሮ ዘይንፃቕ ሙሁራን፣ ሰብ ማልን ፓለቲክኛታትን ተጋሩ፣ ንሓቂ ነጺጎም “ኢትዮጵያ ናትና እድያ፣ ኣብ ኢትዮጵያ ኮይና ሕቶ ክንምልስ ንክእል ኢና” ምባሎም ኣይተረፈን። ብቐሊሉ ውን ዝተርፍ ኣይኸውንን። ምክንያቱ ቁጽሩ ዘይንፃቕ ትግራዊይ፣ እታ ሕዚ ዘላ ኢትዮጵያ እታ ብታሪኽ ናትና ንብላ ኢትዮጵያን በበይነን ምኻነን ዝቐበል ናይ ፓለቲካን ታሪኽን ሓራ ዝወጸ ኣተሓሳስባ ገና ኣይጨበጠን ዘሎ።

ሰለዘ ኣብ ክልተ ብዛዕባ ትግራይ ብሄራዊ መንነትናን ሃገረ ኢትዮጵያ ኣብ ክልተ ነጥብታት ኣብርሆት ክንፈጥር ግድን ይኸውን፤

1. ናትና ንብላ ኢትዮጵያ፣ እታኳ ንሕና ከም ድሌትና ብቐጽርን ብጂኦፖለቲካዊ መርክቦን ንዕብልላ ዝነበረት ህልውንኣ 1890 ዓ/ም/ፈ ዘብቀዕት እያ። እታ ህዚ ዘላ ኢትዮጵያ ግን ንፃና ናብ ኢትዮጵያን ኤርትራ ዝበሃላ ኣብ መወዳእታ 19 ክ/ዘመን

ባዕዳውያን ገዢዎች ዝፈጠርዎን ክልተ ሃገራት መቐላ፣ ብዝሒ ህዝብና ኣመንጫና፤ ካብ ስትራቴጂካዊ መርክብና ነጹላ ናብ ትርጉም ዘይብሉ ሓይሊ ቀይራ ዝተፈጠረት ሃገር ጸላእትና እያ።

II. ኣብዛ ሕዚ ዘላ ሃገር ሕቶና ክንምልስ ንክእል ኢና ዝብል ንዝሓለፉ 27 ዓመታት ኣብ ዝገበርናዮ ፈተና ዝበርዓነ እዩ። ኢትዮጵያ ብሕልሚ ምሳና ዘይመጣጠኑ ጥራሕ ዘይኮነ፤ ሕልሞም ናዓና ንምጉዳእ ምስዝዓለሙ ብቐጽሪ ካባና ዝበዝሑ ኣህዛብ ንካፈላ ሃገር እያ። እቲ ዝገበርናዮ ናይ 27 ዓመት ፈተነ ውን ብወትሃደራውን ስለያውን መዋቕራት ተሓጊዝና ኣብ ጎደሎ ዲሞክራሲ ኮይና ዝፈጸምና ደኣ እምበር፤ ጸላእትና ኣሚነሉ ናትና ሓሳብ ሰለዝተቐበሉ ዝሰለጠና ኣይኮነን። ብዘይዲሞክራሲያዊ መገዲ ነዛ ዓዲ ንዓና ከም ትጥዕም ጌርካ ምቅጻል ድማ ኣይከኣልን ጥራሕ ዘይኮነ፤ ን 27 ዓመታት ሓይልና ጸንቂቕና ክንውድእ ዝገበረ ጌጋ መገዲ እዩ።

ኢትዮጵያ ንሕና ደለና ኣይደለና ካብ መፈጠርታኣ ጌጋ ሰለዝኾነ ትቐጽል ድያ ኣይትቐጽልን ካልእ ጉዳይ ኮይኑ፤ ትቐጽል እያ ዝብል ወሲድና ክንሓስባ ከለና፤ ካብቲ ንዝሓለፈ 27 ዓመታት ዝነበረ ኣካይዳ ፍጹም ብዝተፈለየ መገዲ እያ ክትቐጽል። ካብ ድሕሪ ሕዚ ኢትዮጵያ ኣብ ትሕቲ እቶም ብሽም ዲሞክራሲ ንሕና ክንዕብልላ ኢና ዝብሉ ኣህዛብ ኣትያ ኣንጻርና ኮይና እያ ክትቐጽል።

ብርግጽ ኣምሓራን ኦሮሞን ክልቲኦም ኣብቲ ብሽም ዲሞክራሲ ዝግበር ናይ ዓብላልነት ንሕንሕ ነንባዕሎም ምግርጫዎ ሰለዘይተርፍ፤ ኣብዚ ናይ ሓይልታት ኣሰላለፋ ሪኢና ምስ ኦሮሞ ክንጻርኽ ዝብል ገበጣ ከም ፍታሕ ክቐርብ ይኸውን እዩ። ይከኣል ውን ዩ ንበል። ግን ከ ንሕና 6 ሚኒታዊ ድምጺ ሒዝና ጊላታት እምበር ማዕረ መጻምዲ ኣይክንከውን። ነቶም ከማና ኣናእሽቱ ብሄራት ብጽምዶ ሒዝና ክነሓናሕ እንተፈቲና ውን ብክልተ ምክንያታት ኣይክዕወትን። ሓደ እቶም ኣናእሽቱ ብሄራት ካብ ናባና ናብ ኦሮሞ ከዘምብሉ ይክእሉ። ሰለዚ ምስኦም ንኣትዎ ጽምዶ ዘላቕነት ኣይክህልዎን። ካልኣይ ዋላ ውን ምስኦም እንተጸመድና እቶም ኣናእሽቱ ብሄራት ውሽጣዊ ውህዶም ልሑሱሕ ሰለዝኾነ፤ ቁጽሮም ትሑት ኣብ ልዕሊ ምኻኑ ፈሪሶም ትርጉም ዘለዎ ድምጺ ኣይክፈጥሩልናን። ከም ሳልሳይ ምክንያት ክግለጽ ዝክእል ድማ ከም ሶማሊ ዝበሉ ብሄራት ንኢትዮጵያ ራሕሪሖም ዝወጽሉ ዕድል ልዑል ምኻኑ እዩ። ቡቲ በለ ቡቲ ግን እዚ ኹሉ ገበጣ፤ ዕድልና ካብ ኢድና ኣውጺእና ንካልኦት ኣሚና፤ ንገብሮ ሰለዝኾነ ከም ብሄር ውሑስ ህልና ክህልወና ዝገብር ኣይኮነን። ጽግዕተኛ ኾይና ኣብ ዘይነጻረ ብሄራዊ ዕላማ ተንሳፊፍና ንገብሮ ሸንኮለል እዩ።

ብሓፈሻ ከም ተጋሩ ድሕሪ ሕዘ ኣብ ኢትዮጵያ ንሕና ንሃጾ መንግስቲ ኣይክህልውን። መዋገይ ካርድና ሰለዘደኸመ እቲ ሕዘ ዝተሓተ ረብሓና የረጋግጻልና ንብሎ ሕገ-መንግስቲ ውን ኣንጻር ድሌትና ክቕየር ይኽእል እዩ። 6 ሚኒታዊ ድምጺ ሒዘና ትርጉም ናብ ዘይብሉ ሓይሊ ወሪድና መማኻልቲ እምበር ወሰንቲ ኣይንኸውን።

እቶም ሕዘ መንግስትነት ዝቆጸጸሩ ዘለው ሓይልታት ዋላ ውን ከክንዲ እቲ ናይ ኣምሓራ ሓይሊ ኣይጸልኡና፤ ኣብታ ንሶም ንኦሮሞ ብሄራዊ ዕላምኦም ዝሃንጸዎ ሃገር ከም ጊላ ክራኡና እዮም። እቶም ሑሱም ዝጸልኡና ናይ ኣምሓራ ሓይልታት ብዘረኽቡዎ ዕዳል ትካላት ሃገር ተጠቐሞም ኩጎድኡና እዮም። ፊናንሳዊ ትካላትን ባንክታትን ኣንጻር ተጋሩ ክሰርሓ እዮን። ጸላእትና ኣብ ትግራይ ዝረብሕ ፕሮጀክትታ ልምዓት ከይህልዉ ክስራሑ እዮም። ኣብ ልዕሊ ፍርያት ትግራይ ምሕሳም ክካየድ እዩ። ኮታስ ትግራይ ናብ ድክት ክትኣቱ እያ። ነዚ ንቀበሎ ዶ ወይስ ናብ ንጹር ብሄራዊ ሕቶና ኣቲና ንዘይተርፍ ብሄራዊ ዕላማና ንቃለስ?

1.3. ብሄራዊ ዕላማና ዋናንትና ናትና ሃገር ምርግጋጽ ዶ ወይስ ጊላነት?

ንሕና ተጋሩ ታሪኽናን ሰልጣናን ዝፈጠረልና ናትና ናይ ባዕልና ሰነ-ልቦና ኣለና። እዚ ሰነ-ልቦና እዚ ኩሉሻዕ ንመንነትና ንመውትን ንስዋእን ጌሩና ጥራሕ ዘይኮነ፤ ዝኾነ ዓይነት መግዛእቲ ዘይንቕበል ሕሩናት ክንከውን ኣኽኢሊና እዩ። ድሕሪ ውድቀት ኣኽሱም ዋላ ውን ክሳብ ሕዘ ኣብ ዓለም ጉቡእ ቦታና እንተዘይረኽብና፤ ካብ መፈጸምታ ኣኽሱም ክሳብ ሕዘ ኣብ ዘሎ መዋእላት፤ ኣንጻር ተጸብኦታት እንዳመከትና ጀግንነት ከም ሓደ ሕ/ሳባዊ መግለጺና ካብ ውልድ ወለዶ ተወሪሱ እዩ። ምስጢር ተጋድሎናን መስዋእትናን ከኣ ካብዚ ባህሪ እዚ ይቕዳሕ።

ውሽጣዊ ሰነ-ልቦናዊ ባህርና ከምዚ እንተኾነ ውን ግን ክሳብ ሕዘ ኣብ ዓለም ጉቡእ ቦታና ኣልሸና ኣይረኽብናን። ብርግጽ ኣብ መወዳእታ 19 ክ/ዘመን መንግስቲ ሃጸይ ዮሃንስ ነታ ኣብ ግዘ ኣኽሱማዊ ሰልጣነ ዝነበረት ዓድና ትትክእ ሃገር ክሃንጽ ፈቲኑ እዩ። እቲ እዋን ግዘ ቀረመት ባዕዳዊ ገዛእቲ ሰለዝነበረ፤ ምስቶም ኣብ ቀርኒ ኣፍሪካ ተቐረቦም ዝነበሩ ሓይልታት ተራጺሙ፤ ዓድና ኣብ 7ይ ክ/ዘመን ቅድሚ ምድኻማ ምስጢር ምዕባልኣ ዝነበረ ጂኦፖለቲካዊ ትሕዝቶ ቀይሕ ባሕርን ዓለም ለኻዊ ረብሓታቱን መሊሱ ክሕዝ ፈቲኑ እዩ። ኮይኑ ግን ብውዲት ጠላይንን ነታ ሕዘ ዘላ ሃገር ጸላእትና ዝኾነ ዝፈጠረ ፖለቲካዊ ሓይልን ተሓንኪሉ ወዲቐ ክዕወት ኣይከኣለን።

ፈተነ ህንጻት ተፈጥሮአዊት መኪኑ ጥራት ዘይኮነ፤ ሃገርናን ህዝብናን ናብ ክልተ ተመቐሉ ዘይሓዊ ቁስሊ ሒዘና ተሪፍና ኣሎ። ምውዳቕና ከይኣክል፤ እዚ ኣብ መወዳእታ 19 ክ/ዘመን ዘጋጠመና ውድቀት ክንፈትሕ ሰለዘይከኣልና፤ ክሳብ ሕዚ ኣብ ዕንኪል ጸገማት (Vicious Circle) ብሄራዊ መንነትን ዋንነት ሃገርን ኣለና።

ኣብዚ ክንጸረልና ዝግናእ ሓቂ፤ ኣብ መወዳእታ 19ተ ክ/ዘመን ምስ ውድቀት መንግስቲ ሃገይ ዮሃንስ ተዛሚዱ ዘጋጠመና ሕማቕ ተጋንፎ ነልዕሎ ዘለና ንስለ ምርዋይ ጸምእ ወልፊ ምዝካር ሕማቕ ታሪኽ ኣይኮነን። እዚ ኣጋጣሚ እዚ ተራ ኣጋጣሚ ሰለዘይኮነ እዩ ህልው ጸገማትና ናብዚ ነጥቢ መቐይሮ ተመሊስና ክንሪኦ ንግደድ ዘለና። መንግስቲ ሃገይ ዮሃንስ ብዓወት እንተዘቐጸል እቶም ሎሚ ዘጋጥሙና ዘለው ጸገማት ምተኣለዩ ጥራት ዘይኮነ ኣብ ዓለም ክህልወና ዝክእል ቦታ ካልእ ምኾነ።

ብሓጺር ኣገላልጺ ነዚ ኣብ መወዳእታ 19 ክ/ዘመን ምስ ሞት ዮሃንስ 4ይ ዝተፈጠረ ኣጋጠሚ ነጥቢ መቐይሮ እዩ ንብሎ ብዘም ዝሰዕቡ ምክንያታት ምኻኑ ምርዳንእ ኣድላይ ይኸውን፤

- ብምክንያት እዚ ኣጋጣሚ እዚ ንሕና ብቐጽርን ብጂኦፖለቲካዊ መርክቦን ዓብሊልና ክንሃንጸ ንክእል ዝነበረት ምስ ብሄራዊ ዕላማና ትሳነ ሃገር መንጢሉ፤ ናብ ጽግዕተኛ ብሄርን ሰንፈላል ሃገር ኣልቦነትን ወይ ድማ ንዓና ዘይትጥዕም ንጸላእትና ትጥዕም ሃገር ክንኣቱ ዝዳረገና ምኻኑ።
- እዚ ኣጋጣሚ እዚ ተጋሩ ናብ ክልተ ክምቀል ፈሪዱና ጥራት ዘይኮነ፤ እቲ ኣብ ኤርትራ ዝተኸለለ ክፋል ብሄር፤ ኣብ ትሕቲ ካብ ናትና ዝፍለን ምሳና ዝጸባእን ተጋራጫዊ ራኪ ዝሓዙ ሓይልታት ክወድቑ ዝፈቐድ ኩነታት ዝፈጠረ ምኻኑ።
- ካብ ምምቃልናን ቁጽርና ምንኣስናን ብተወሳኺ፤ ተጋሩ ከም ሓደ ሓያል ታሪካዊ ህዝቢ ናይ ሓባር ብሄራዊ ዕላማ ከይህልወና ጌሩና እዩ። እቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ብምክንያት ባዕዳዊ መግዛእቲ፤ ናይ ባዕዲ ኣተሓሳሳባ ዘሰጉም ሕዚ ሰልጣን ሒዙ ዘሎ ጸላኢ ብሄራዊ ዕላማ ዝኾነ ሓይሊ ክፍጠር ኣብ ልዕሊ ምፍቃዱ፤ ኣብታ ናይ ሎሚ ዘላ ኢትዮጵያ ዝተረፈ ትግራዊ ውን ኣብ ኣብ ሞንጎ ትግራዊ ብሄራውነትን ኢትዮጵያ ሃገራውነትን ዝብሉ ሓሳባት ክፋለስን ዘይነጸረ ዕላማን ክህልዎ ጌሩ እዩ።
- ካብ ኩሉ ዝኸፍኦ ሳዕቤን ናይዚ ኣጋጣሚ ግን፤ ተጋሩ ድሕሪ ውድቀት መንግስቲ ሃገይ ዮሃንስ ብዘጋጠመና መግዛእቲ ኣምሓራ ምክንያት፤ ናይ ገዛእ ርእስና ዕላማ ነጸርና ከይንሰርሕ፤ ናይ ኣተሓሳስባ ጽግዕተኛነት ከጋጥመና ፈቐዱ እዩ። ርእሱ-

ተካማንነት ተሰሊቡ ካብ ሰልጣና ናብ ድሕረት ክንኣቱ ጌና። ዓድና ድኻ እያ ኢሎም ን 100 ዓመታት ኣብ ልዕሊ ርእሱ-ተካማንነትና መጥቃዕቲ ከፊቶምልና ንሕና ውን ተቐቢልናዮ። ኣብ ክንዲ ሃፍተ ገነትናን ካብ ታሪኽና ዝወረሰና ሰልጣነን ኣጽኒዕና ዝገበየ ሕልሚ ንሓልም፤ ናብቶም ሓዳስ ኢትዮጵያ ዝኣከበቶም ድሑራት ኣህዛብ ወሪድና ናብ ዱሑር ፓለቲካል ቁጠባ ኣቲና፤ ልክዕ ከምኣቶም ኣብ ለምዕን ሃፍቲ እንሰሳን ክነምልኽ ተገዲድና። ብሓፈሻ ካብቲ ክንኮነ ዝግብኣና ዝነበረ ራእይ፣ ሕልሚን ብሄራዊ ዕላማን ወሪድና፤ ኣለሻ ጉቡእ ቦታና ገዲፍና፤ ተምበሪክኻቲ ክንከውን ተዳሪግና ኢና።

ካብዚ ዝበገስ ተጋሩ ዋላ ውን ኣብ ዝነጸረ ዕላማ ደኣ ኣይኹን እምበር፤ ብምክንያት እዚ ዘጋጠመና መኻልፍ ክንሕርን ዝጀመርና ገና ካብ ምስረታ እታ ሕዚ ዘላ ኢትዮጵያ ኣትሒቲ እዩ ዝነበረ። ኮይኑ ግን ኣብታ ናብ ኣምሓራ ዝተጎጠጠት ትግራይ ካብ ዝነበሩ መሳፍንቲ ገለገሊኦም ብዛዕባ ብሄራዊ ሕልሞም ዝፍልጡ እካ እንተይነበሩ፤ ክናበቡ ሰለዘይከኣሉ ወይ ውን ግዳይ ሕድሕድ ምትፍናን ሰለዘኹን ክሰልጦም ኣይከኣሉን። ብዓብይኡ ድማ ን 100 ዓመታት ዝቐጸለ ሕዚ ነጺሩ መጽዩ ዘሎ ሓደጋ ሰለዘይተርኣዮም ወይ ውን ግዳይ ናይ ጉጉይ ኣተሓሳስባ ኢትዮጵያዊ ሃገራውነት ሰለዘነበሩ፤ ትግራይ ገና ብግዜኡ ኣለሻ ጉቡእ ቦትኣ ጀሚራ ነቲ ዕንክሊል ፓለቲካ ክትፍንጽሖ ኣይከኣሉትን።

ብሄራዊ ቃልሲ ተጋሩ በቲ ናይ መሳፍንቲ ፋሕጠርጠር ጀሚሩ ዳሕራይ ብገለ ከም በዓል ገብረህይወት ባይክዳኝ ዝበሉ ምሁራን ተጋሩ ዝቐጸለ ኩነታት ነይሩ እዩ። እዞም ምሁራን ተጋሩ ውን ግን ክብሪ ምውናን ትግራውይቲ ሃገር ዝብል ንጹር ራኢ ዝተገጠቐ ዘይኮነስ ብሽም “ኢትዮጵያ ናትና እያ” ኣብ ዘይነጸረን ዘላቕ ፍታሕ ዘየምጽእን ቃልሲ እዮም ይላተሙ ነይሮም።

ድሕሪ ነዊሕ ግዜ ዝሓሸ ናይ ሓፋሽ ምንቅስቃስ ሒቲ ተላዒሉ ነይሩ ክበሃል ዝክእል፤ ብቀዳማይ ወያነ ዝተበጋገሰ እምቢታ ውን ብተመሳሳሊ ካብ ንጹር ብሄራዊ ዕላማ ዝረሓቐ ኮይኑ እዩ ተረኺቡ። ቀዳማይ ወያነ ነቲ ሕዚ ብሽም ዴሞክራሲ ኣጋጢሙና ዘሎ ንዓና ናብ ትርጉም ዘይብሉ ሓይሊ ዝቕይር ኩነታት ኣይተርኣዮን ነይሩ ይኸውን፤ ነታ ኣብ ኢድ ጸላእትና ክትኣቱ ኸላ ደመኛና ትኸውን ሃገር “ናትና” ኢሉ እዩ ተቐሊሱ። ካብዚ ናይ ዘይነጸረ ዕላማ ብዝብግስ ምክንያት ድማ እንግሊዝ ክልቲኡ ትግራዊይ ህዝቢ ናብ ሓደ ኣምጺእኻ ክፍጠር ተሓሲቡ ዝነበረ ሃገርነት ብቐዳማይ ወያነ ተቐባልነት ክረክብ ኣይከኣሉን። እንግሊዝ ከኣ ንሰለ ረብሕኡ ክብል ነዚ ምልዕዓል ምስ ሃይለስላሴ ኮይኑ ደምሲስዎ።

በዚ ኣጋጣሚ “ኣቦታትና ንኢትዮጵያ ክብሉ ኣብ ግዘ ቀዳማይ ወያነ ከምዚ ጌሮም ኢሉ” ኢሊ ዝሕበን ንቡር እካ እንተኾነ፤ ብዓይኒ ምንጻር ብሄራዊ ዕላማ ክርኣይ ከሎ እዚ ስነ-ልቦና እዚ መቐጻልታ ናይቲ ሰንኮፍን ሓራ ዘይወጸ ኣተሓሳስባ ተጋሩ ብምኻኑ ክእረም ዝግባእ እዩ።

ግደ ሓቂ ድማ ድሕሪ ውድቀት ቀዳማይ ወያነ ውን እታ ናትና ዝተብሃለት ሃገር ክጠፍኣና እያ ፈቲና። ከም ብሄር ክንጸንት ብብርኪ ሃገር ኩለመዳያዊ ወፍሪ እዩ ተኻይዱና። ነዚ ስዒቡ እዩ ውን ካልኣይ ወያነ ዝተወልዐ። ካልኣይ ወያነ ውን ግን፤ ዋላኳ ብገዚፍ ብሄራዊ ምልዕዳል ዝተዓጀበ እንተበረ፤ መሪሕነቱ ኣድማሳውን ጸጋማውን ሰለዝነበረ፤ ጸገም ትግራይ ኣብ ኢትዮጵያ ኮይንካ ይፍታሕ ዝብል ሓሳባዊ ኣተሓሳስባ እዩ ሓዙ ቀጺሉ። ትግራዊ ናብ ቃልሲ ካልኣይ ወያነ ዝዓለለ ምእንተ ብሄራዊ መንነቱ እንተበረ ውን፤ ህወሓት ከም ውድብ ብፍላይ ድማ ኣብ ውሽጢ ህወሓት ዝበቐለ ማርክሰ-ሌኒናዊ ባእታ፤ ኣብ ክሊ ብሄራዊ ዕላማ ዝነጸረ ኣተሓሳስባ ኣይነበሮን። ብስሩ ውን ትግራዊይነት ከም ስልቲ እዩ ሓዘዎ።

ህወሓት ሓሳባውን ብዓይኒ ብሄራዊ ዕላማ ክርኣ ከሎ ድማ ዘይትግራዊ ሓይሊ እንተነበረ ኻ፤ ሓይሊ ካልኣይ ወያነ ኣብ ብሄራዊ ሰምዒት ህዝቢ ትግራይ ስለዝነበረ፤ ነቲ ሕዚ ኣብ ስራሕ ዘሎ ሕገ-መንግስቲ ማለት ውን “መሰል ርእሰ ውሳኔ ህዝቢ ትግራይ ክሳብ ምግንጻል” ዝፈቀድ ሕገ-መንግስቲ ክፍተጠር ተኻኢሉ እዩ።

ጠቐሊልካ እንትርኣ ካልኣይ ወያነ ውን ካብቲ ተመሳሳሊ ናይቲ ዕንክሊል ዑደት ሰለዘይወጸ፤ ድሕሪ እቲ ዝኸፈልና መስዋእቲ ውን ሕቶ ብሄረ ትግራይ ክምልስ ኣይከኣለን። መሊሱ እዩ እንቴልና ውን ፍርቂ መገዲ ዘብጽሕ እምበር ካብ ስነ-ልቦና ተጋሩ ዝብገስ፤ ነገራዊ ሓቂ እታ ሓዳስ ኢትዮጵያን ኣብ ውሽጣ ዘለው ህዝብታት ብዝግባእ ዝተንተነ ኢሉ ውን ፈጣጥራ ሃገረ ኢትዮጵያ ዝብገስ መሰረታዊ ጸገማት ኣብ ግምት ዘእተወ ፍታሕ ኣየምጽኡን። ይኸፋኡ ክብሎ፤ ህወሓት ዝጨበጦ ኣተሓሳስባ ወያናይ ዲሞክራሲ፤ ኣብዛ ሃገር ዘሎ ፓለቲካ ናይ መንነትን ሰልጣኔኣዊ ተቐርኖን ዝወለዶ ምኻኑ ዝቐበል ኣይኮነን። ኢትዮጵያ ናይ ብሕሶት ሃገር ምኻና፤ ኣብ ኢትዮጵያ ምሳና ሃገር ዝማቐሉ ሓይልታት ንዓና ኣይኮነን ጽቡቕ ክሓስቡልና ክሳብ ካብ ዓለም ከጥፍኡና ከም ዝደልዩ ዝተረድኦ ሓይሊ ኣይኮነን ሓይሊ ህወሓት።

ሓሳባዊ ህወሓት ስነ-ልቦና ተጋሩ ዘይተረድኦ፤ ነቲ ንሚኢቲ ዓመታት ዝቐጸለ ንትግራይ ካብ ሓቀኛ ሕልማ ዝኾለፈ “ኢትዮጵያ ናትና እያ” ዝብል ስንኩል ሓሳብ ዝቐጸለ ኣዕሊ ምኻኑ፤ ንሃገረ ኢትዮጵያ “ናትና ንሕና ዝፈጠርናዮ ሃገር” ናይ ዝብል ሓሳብ ፈጻሚ ኮይኑ፤

ብሄራዊ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ክሳብ ምጭዋይ ተጋዲዙ እዩ። ህዝቢ ትግራይ ካብ ብሄራዊ ዕላምኡ ኣጋሊሱ፤ ኣብ ጉጉይ ተልእኾን ተመሊሱ ዝበልፀፀ ህገራዊ ሓላፍነትን ዘእተወ ኣካይዳ እዩ ጉዕዞ ህወሓት እዩ።

ኮታስ ህወሓት ባህርያውነትን ወድዓዊነትን ዝነጸገ ብሽም ወያኔ ዴሞክራሲ ዝሰለጠ ስርዓት ደው ከብል ዝፈተነ ሓይሊ እዩ። ን 27 ዓመታት ብወተሃዳራውን ስለያውን መሓውር ነዛ ናይ ሕሶት ሃገር ብሓይሊ ሰለዝተቐጸጸራ ድማ ተፈጥራዊ ጸገም እታ ሃገር ዝተፈትሐ መሲልዎ፤ እታ ፍርቂ መገዲ ተዓዊታ ዝተብሃለት ሕቶ ብሄረ ትግራይ ውን ክጨውያ ፈቲኑ እዩ። ብፍላይ ምስ መንግስቲ ኤርትራ ዘጋጠመ ጎንጸ ስዒቡ፤ ትግራይን ዕላማኣን መሊኡ ተረሲዑ፤ ተጋሩ ዓቕምና ኣብ ዝበልዐ፤ ካባና ን ዝበዘሉ ጸላእትና ብዘይዴሞክራሲያዊ መገዲ ረገጽና ክነብር ኣጋግዮና እዩ። ብሓጺሩ ዓድና ገዲፍና ኢምፓየር ንሃንጽ ክሳብ ንመሰል ኣብ ጉጉይ ተልእኾ ሓይልና በቲና ክንክስር ተገዲድና።

ኣብዛ ሃገረ ኢትዮጵያ ኣብ ባይታ ዝነበረ ሓቂ ግን ተጻራሪ ትምኒት ህወሓት እዩ ነይሩ። ገና ሓይሊ ትግራይ ኣዲስ ኣበባ ምስረገጸ በቶም ደቂ ሃገርና ንብሎም ከም ወዲ ሃገር ዘይኮነስ ከም ባዕዳዊ ገዛኢ ተቐጺሩ፤ ከመይ ኣቢልካ ከምዝወድቕን ኣብ ልዕሊ ሕንኻ ክትፈድን እዩ ይሕሰበሉ ነይሩ። ሓሳባዊ ውድብን መሪሕነት ህወሓት ግን፤ ፓለቲካ ናይ ደርቢ ትንተና ጥራሕ ሰለዝመስሎ፤ ናብ ከመይ ዝበለ ጥፍኣት ንኸይድ ከምዘለና ዝስቀሮ ኣይነበረን። መሰረታዊ ጸገም ሃገረ ኢትዮጵያ ናይ መንነትን ስልጣነኣዊ ተቐርኖን ከምዝኾነ ከይተቐበለ፤ ኩሎም ህዝብታት ሕቶኦም ልምዓት፤ ሰላምን ዴሞክራሲ እዩ ብዝብል ረብሓ ትግራይ ናብ ኣዲስ ኣበባ ዓጺፍዎ። ብ ወያኔ ዴሞክራሲያኡ ኣተሓሳስብኡ ኣቢሉ “ረብሓ ትግራይ ኣብ ረብሓ ኢትዮጵያ ይረገጽ” እንዳበለ መገዲ ጥፍኣት ቀጸልዎ እዩ።

ወድዓዊ ሓቂ ግን ዋሳካ ኩሎም ህዝብታት ልምዓት፤ ሰላምን ዴሞክራሲን ዘጠልቡ እንተኾኑ፤ ዘይተፈትሐ መንነታውን ስልጣነኣውን ገነጽ ምስ ዝህልዎም ነዞም ጠለባት ዝግደስሎም ኣይኮኑን። ከም ውጺኢቱ ድማ ድሕሪ ዝተወሰነ ዘየዛልቕ ምዕባለ ተመሊስና ናብቲ ዘይተፈትሐ ሕቶ ኣቲና ኣሎና።

እቶም ዕድልና ዘሀገርናሎም ህዝብታት ነቲ ንፃና ትጠቅም ሃገር ክሃንጽ የኸእለና እዩ ዝተብሃለ ኣተሓሳስባ ነጺጎም። ነቲ ንሕና ዴሞክራሲ ዝበልናዮ ኣይኮነን ኢሎም። ዋላ ውን ብርትዒ ማዕረ እንተዘይኮና፤ ነቲ ሕልምና ኣምኪና ምስኣቶም ብማዕርነት ክነብር ዝበልናዮ ስርዓት ኣይንቐበሎን ኢሎምና። ኣምሓሩን ኦሮሞን “ንሕና 40 ሚሊታውን 30 ሚሊታውን ህዝቢ ሒዝና ምሳኹም ምስ 6 ሚሊታዊ ማዕረ ኣይኮነናን” ኢሎምና። “ልክዕኹም 6

ሚኒስትራዎች ሰለዝኾነት ሕልምኹም ዓቕምኹምን ብዘየገድስ ኣብዛሃ ሃገር ዝህልወኩም ግደ ናይ 6 ሚኒስትራዎች ጥራሕ እዩ” ኢሎምና። ድሕሪ ሕዚ ኣብ ኢትዮጵያ ዝጣየስ መንግስቲ ድማ ንሶም ከምዝመርሕዎን ዘጣጣይሶዎም ቁርጽና ነጊሮምና።

ሓቆም ድማ እዮም። እታ ሕዚ ዘላ ኢትዮጵያ ኣብ ዲሞክራሲያዊ መስርሕ ብኣም ንዓቶም ብዝጥዕም መገዲ ትምራሕ ናቶም እዮ። ይትረፍ ከምቲ ንብህጎ ከም ሕልምናን ዓቕምናን ክንከውን ማዕሪኦም ክንከውን ንክእል ውን ብሓይሊ ጥራሕ እዩ ዝኸውን። ሓይሊ ውን ግን ስዒርምና እዮም።

“ንሕና ጀጋኑ ኢና እንታይ ዶ ከመይ ዶ፣ ኣብ ቁጠባን ቴክኖሎጂን ብልጫ ክንፈጥር ኢና፣ ንግዲ ክንዕብልል ኢና ... ወዘተረፈ” ዝብል ፈኸራታት እንተምጸእና ውን ኣይኸውንን። ምክንያቱ ኣብዛ ሃገር ፓለቲካ ዝተቐጸጸረ እዩ ዝደለዮ ዝገብር እምበር ብሕግን ብናጻ ዕዳጋ ዝበሃል ዳይነት የለን። ኣይክህልውን ውን።

እዞም ንምነዮም ብልጭታት ክንረክብ ንክእል፣ ንራብሓናን ዕላማናን ትሕለቕ ናትና ሃገር ምስትህልወና ጥራሕን ጥራሕን እዩ። ብምጭታትና ምርግጋጽ ኣይኮነን፣ ንብልጭታታትና ድጋፍን ሓለዎን ሰለዘድልዮም፣ ኢትዮጵያ ንዓና ሓላዊትን ደጋፊትን ክትከውን ኣይትክእልን።

እታ ንሶም ዝቆጸርዎ ኢትዮጵያ፣ ይትረፍ ረብሓና ክትሕሉን ክትድግናን ብሓይሊ ውን ከጥፍኡና ዕድል ትፈጥሮም እዮ። ሎሚ እተን ንሕና ብሓይሊ ክንሰርሐለን ዝተኸልናየን ትካላት፣ ናትና ዘይኮናስ ናቶም ኮይነን ኣለዎ። ቦቲ ዝገዛእናዮ ኣጽዋር ክድብድቡና ከምዝክእሉ ክንፈልጥ ኣለና። ንሕና ግን ኣብ ዓለማዊ ኣሰራርሓ ሃገር ሰለዘይብልና፣ ኢትዮጵያ ተገልቢጣ ክትወቕዕና ክትመጽእ ከላ፣ ነፈርቲ ክንገዝእ ይተረፍ ቀለልቲ ኣጽዋር ክንዕድግ ውን ንጋይ እዩ። ምክንያቱ ንዕላማ ተሳልጥ ሃገር የብልናን።

ኣብዚ ኢና እምበኣር በጺሕና ዘለና። ክንዕቅቦ ንደሊ ንዘልኣሎም ዘይንዋገዮሉ ብሄራዊ መንነት ኣለና። ክንልምዕ ንደሊ ውን ብሄራዊ መንነትና ዓቂብና እዩ። ግን ከ ብሄራዊ መንነትናን ካብ መንነትና ዝብገስ ሕልምናን ሰነ-ልቦናዊ ባህርናን ኣበይን ከመይን ከም ዝምለስ ኣይነጸርናን። ከረሳብ ሕዚ ንሕቶ መንነትና ኣብታ ብምክንያት መንነትና ዝጸልኡና ጥራሕ ዘይኮነ ከጥፍኡና ዝደልዩ ጸላእትና ዝዕብልልዎ ኢትዮጵያ ኮይና ኢና ክንምልሶ ፈቲና። ግን ድማ ፈጸሙ ክኸውን ኣይክእልን። ዘይከውን ሰለዝነበረ ውን እዩ ይትረፍ ሕቶና ብዘላቕነት ክንምልስ፣ ነታ ፍርቂ መገዲ ዝበልናዮ ዓወት ውን ክንዕቅባ ዘይከኣልና።

ብሄራዊ ሓርነትና ኣብ ዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ይረጋገጽ ዝበልናዮ ዳርጋ በርዒኑ። ኢትዮጵያ ብምክንያት መንነትና ንጥቃዓላ ዓዲ ሽይና ናብ ቦትኣ ተመሊሳ። ብቃልሲ ብውስን መልክዑ ዝመለስናዮ ሕቶ ግዝኣታዊ ሓድነት ትግራይ ውን ሓዲጋ ወራር ኣጋጢሙዎ። ኣብ ቀረባ ውን ክንውረር ንክእል ኢና። ረብሓና ማለት ውን ከም ክእለትናን ዓቕምናን ሰሪሕና ውልቃውን ብሄራዊን ረብሓና ክነረጋጽ ዝበልናዮ ናይ ምብልጻግ መሰልና ተመንጢልና። ኮታስ እቲ ብሰሪ ስንፍናና ብምስሉይነት ኣብ ልዕሊ ረብሓናን ሓርነትናን ዘበጸሕናዮ ክሳራ ጸብጺብካ ዝውዳእ ኣይኮነን።

ብሓጺሩ ህልውናና ክነረጋግጽ ተቓሊስና ይትረፍ ብዘላቕነት ከም ብሄር ህልውናና ክነረጋግጽ እታ ፍርቂ ፍታሕ ውን ኦሮማይ ኣብ ሓዲጋ ኣትያ ኣላ። ናትና ዝበልና ሃገር ዘይናትና ከምዝኾነት ኣመስኪራ።

ናይዚ ሹሉ መከራን ጸገምን ተሓተቲ ግን ንሕና ተጋሩ ባዕልትና ኢና። ሰለምንታይ ሲ ብሄራዊ ሕቶና ብዝግባእ ሃኒጽና ንዕኡ ኣብ ሽቶ ከነበጸሕ ብሄራዊ ዕላማና ሰለዘይነጸርና። ካብ ኩሉ ዘሕዝን ድማ ክሳብ ሕዚ ዝመረረ መስዋእቲ ዝኸፈልና ኣብ ዘይነጸረ ዕላማ ተሰሊፍና ምኻኑ እዩ። ናይዚ ክሳራ እዚ ተሓታቲ ግን ህወሓት ጥራሕ ክገብር ኣይግባእን። ከም ህዝቢ ውን ተሓተቲ ኢና። ብፍላይ እቲ ትግራዊይ እየ ዝብል ምሁር፤ ብሄራዊ ዕላማ ተጋሩ ከነጸር ይትረፍ፤ መሳርሒ ናይቲ ጉጉይ ኣተሓሳስባ ህወሓት ብምኻኑ ናይ ታሪኽ ተሓታቲ እዩ።

ሕዚ እምበኣር ኣብ ቀልቀል ጥፍኣት ኮይና 130 ዓመታት ንድሕሪት ተመሊስና ሳዕቤን ናይቲ ኣብ መወዳእታ 19 ክ/ዘመን ዘጋጠመና ውድቀት ከም ብሓዱሽ ኣርኪቡልና ኣብ ሕቶ ህላወ ንርከብ። ሕዚ ህዝቢ ትግራይ ከምታ መንግስቲ ዮሃንስ ክፈርስ ከሎ ዝነበረት ኩነት ኣብ ጸበባ እትዩ ፋሕጠርጠር ይብል ኣሎ። እሞ ሕዚ ኽ ኣይኣክለናን ዶ? ብተኸታታሊ ን 130 ዓመታት እንዳተጋገና ዲና ክነብር?

ሎሚ ይኣክል ንበል። ሓዱሽ ወለዶ ትግራይ ካብ ኣቦታቱን ኣቦሓጎታቱን ዝበለጸ ሳይንስን ትምህርትን ዝቐሰመ ክንሱ፤ ሎሚ ውን ንህዝቢ ትግራይ ካብ ጌጉ ኣሪሙ ብሄራዊ ሕቶና ዝፈትሕ ንጹር ብሄራዊ ዕላማ ቃልሲ እንተዘይፈለሙ፤ ምናልባት ሃለዋትና መሊኡ ክጠፍእ ይክእል እዩ። ከምቶም ሓዲ እዋን ኣብ ታሪኽ ዓለም፤ ሃገሮም ሲኢኖም ግን ድማ ሃገሮም ክሃንጹሉ ዝክእሉ ቃልሲ ቀሪጾም ምጅማሮም ኣደዳ ዘርኣዊ ጨፍጫፍ ኮይኖም፤ ካብ ሙሉእ ምጽናት ንሕጢት ዝተረፉ ህዝቢ ኣይሁድ ከይንኸውን ክንጥቀቕ ኣለና። ጸላእታና ከም ዝጭፍጭፋና ክንፈልጥ ኣለና።

ጀሚሮምና ውን ኣለው። ሎሚ ኣብ ቀልቀል ምድሓን ሃለዎት ኮይና እቲ ኣቦሓጎታትና ኣቦታትና ዝፈጸምዎ ጌጋ እንተደጊምና ንዘልኣለም ዘይጠፍንኣሉ ዕዳል ትሑት እዩ።

እምበር እዚ ሓዳሽ ወለዶ እዚ ሕቶ ትግራይ ዝፍታሕ ብሓዳሽ መገዲ እዩ ኢሉ ክቆርጽ ኣለዎ። ካብቲ ንቡር ዕንክሊል ክወጽእ ኣለዎ። ምላሽ ዘይረኽበ ብሄራዊ ሕቶና ብትግራይ ሃገራውነት ክንምልሶ እንተዘይኪኢልና ዝነጸረ ዕላማ ክህልወና ኣይክእልን። ዕላማ ናይዚ ሕዚ ንገብሮ ሃለዎት ናይ ምድሓን ቃልሲ ምርግጋጽ ሃገራውነት እዩ።

ተጋሩ ከም ብሄረ ኣይሁድ ካብ ጌጋ ተማሂርና ናትና ንብላ ብዕቅና ዝተሰርሐት ሃገር ክሳብ ዘይተኸልና፤ ይትረፍ ልምዓት፤ ሰላምን ዴሞክራሲን ሃለዎትና ውን መሊኡ ክጠፍእ እዩ።

እወ! ልምዓት፤ ሰላምን ዴሞክራሲን ንደሊ ኢና። እንተኾነ ምሳ ጸላኢኻን ክወረካ ምስ ዝሓስብ ህዝብን ሓይልን እንዳነበርካ፤ ከመይ ኢልካ ብዛዕባ ልምዓት ትሓስብ? ሰነፍ ክንሱ ንስኻ ሰሪሕኻ ብራሃጽካ ዘፍረኻዮ ምስዝምጥለካ፤ ከመይ ኢልካ ብዛዕባ ፈጠራን ሓዳሽ ሓሳብ ህንጸት ማልን ትሓስብ? ሰብ ብእምኒ ቀቲሉ ምቕታሉ ምስዝቐጽትል፤ ምቕታሉ ከየሕዘኖ መሊሱ ብሓዊ ምስዘቃጽል ወይ ውን ከም በጊዕ ንቐልቁል ኣፉ ደፊኡ ብምርኣይን ምስዘሓገሶ ህዝቢ፤ ከመይ ኢልካ ብዛዕባ ሰላም ትሓስብ? ንዓኻ ንምድቃቕን ኣብ ልዕሌኻ ሕነ ንምፍዳይን ምስዝሓስብ ህዝቢን ሓይልን፤ ከመይ ኢልካ ብዛዕባ ዴሞክራሲ ትሓስብ?

ብፍጹም ዝከኣል ኣይኮነን። ፈቲናዮ ከሲርና ኢና። እዞም ምሳና ሃገር ዝማቐሉ፤ ገሊኦም ከጥፍኡና ዘደልዩ ዝተረፉ ድማ ጽቡቕና ዘይደልዩ ኣህባብ፤ ከምታ ንሶም ዝደልይዎ እምበር ከምታ ንሕና ንደልዩ ክኾኑ ኣይክእሉን። እዚ ሓቂ ዚ ክለወጥ ኣይክእልን። ምክንያቱ ከምቲ ንሕና ንጽቡቕ መንነትና ንሕበነሉ፤ ንሳቶም ውን ነቲ ንዓና ሕማቕ ዝመስል ግን ድማ ንዕኡም ልክዕ ዝኾነ ባህርያቶም ይሕበንሉ እዮም። መንነቶም እዩ። ነዚ ክንቅይር እንቴልና ውን ንዓና ኣይሰምዑናን። እዚ ድሑር መንነቶም ብኣሽሓት ወይ ኣሚኒት ዓመታት ዝሃነጽዎ ስርዓተ-ክብርም ሰለዝኾነ ክቕየር ውን ኣሚኒት ወይ ኣሽሓት ዘመናት እዩ ዝደሊ።

እሞኽ? ንዘይንክእሎን ዘይኾነልናን ንዕኡም ክንቅይር ድዩ ግዘናን ጉልበትናን ክነባኽን ድዩ ዘለና ወይስ ብሄራዊ ዕላማና ነጹርና ናይ ባዕልና ሃገር ክምስርት ሓዳሽ ቃልሲ ኢና ክንውልዕ ዘለና?

እዚ መንታ ዝመስል መርገጺ ናብ ሕቶ ክኣቱ ዝግብኦ ውን ኣይኮነን። ምክንያቱ ንዕኡም ምቕያር ዝከኣለና ኣይኮነን። ግዳ ክንቅይርም ክንበል ናብኡም ከይቕየሩና ዘፍርሕ እዩ።

ብዓብይኡ ድማ ከይቀየርናዮም ገና ኣብ ቀረባ ሓልና ቦቲና ኣብ ናይ ህላወ ሓደጋ ኣቲና ኣለና።

ሎሚ ውን ካብቲ ዕንኪል ክንወጽእ ኣለና። ን130 ዓመታት ኣብ ስንኩል ኣተሓሳስባ ሰንፈላል ዝበልናዮ መገዲ ሎሚ ምስዘይንእርሞ፤ ወይ መሊስና ንጸገናትና ጸገም ክንውስኽ ኢና ወይ ውን ንህዝብና ናብዘይወጸ ሓደጋ ክነእትዎ ኢና። ፍታሕ ዘይረኸበ ብሄራዊ ሕቶና ዘልኣለማዊ ፍታሕ ዝረክብ ሄራዊ ዕላማና ናብ ምስረታ ናትና ሃገር ከቕንዕ ከሎ ጥራሕ እዩ ኢልና ንሰለፍ።

ሓቂ እዩ ሎምውን ቡዙሕ ትግራዊይ ናብታ እንኮ ዘልኣለማዊ ህላወና ነረጋግጻላ ፍታሕ ንክይመጽእ ኣብ ኣተሓሳስባ ባርነት ኮይኑ ኣንጻር ህላወኡ ክቃለስ እዩ። ግና ህልውናና ኣረጋገጽና መንነትና ዓቂብና ንለምዐላ፤ ሰላም ነስተማቕረላ፤ ንባዕልናን ካልኦት ደቂ ሰባትን ዴሞክራሲን ፍትሕን ብውሑስን ቀጻልን ነረጋግጻላ ሃገረ ትግራይ ክሳብ ዘይመሰረትና ግን ወይከ ክንቀስን ኣይንኸእልን። ንባዕልና ካብ ፍርሒ ውርደት ሓራ ወጺኦ ሓርነት ደቂ ሰባት ብዘይዘርኣውን ሃይማኖታውን ፍልልይ ዝረጋገጸላ ናይ ተጋሩ ሃገር ክሳብ ዘይመሰረትና ፍታሕ ጸገማትና ክረኽቦ ኣይንኸእልን።

ካብ ድሕሪ ሕዚ ከም ተጋሩ፤ ቃልስና ካብ ንምስረታ ሃገር ናብ ከልእ መገዲ እንተዘልኪጡ፤ ናይ ኣባሓጎታትን ኣቦታትናን ጉጉይ መገዲ ዘራጉድ ኣብ ልዕሊ ምኻኑ፤ ምናልባት ካብ ጥፍኣት ንምድሓን ዝተረፈና ዕድል ኣምኪኑ ዘጽንተና እዩ ዝኸውን።

ምዕራፍ ክልተ
ምስረታ ሃገረ ተጋሩ

እንኮ ፍታሕ ሕቶ ብሄራዊ ሀላውናን ኣብ ምንጻርን ምዕዋትን ብሄራዊ ዕላማና እዩ ዝድረኽ። 130 ዓመት ፈቲና ዘየነጽረናዮ ብሄራዊ ዕላማና ድማ ምስረታ ሃገራውነት እዩ። ካብዚ ወጻእ ዘሎ መማጺ መጋደዲ ጸጋማትና ወይ ውን ዝተረፈና ናይ ምሕዋይ ዕድል ዘምክን እዩ።

ኮይኑ ውን ግን ለውን፤ ከምቲ ልሙድ ክሳብ ሕዚ ካብ ዕንክሊል ከይንወጽእ ዝኸልከና ባዕላዊ ትግራዊ ተጻብኦና ኣንሳዕሪና፤ ናትና ሃገር ንመስርት ንዝብል ዕላምኡ ዝነጸረ ቆሪጽ ሓሳብ ትግራዊ ባዕሉ ውን ክጻብኦ እዩ። ልምዕሊ እቶም ጸላእትና ካብ ሓይልታት ተጋሩ ነዚ ሓሳብ ክጻብኦ ምዝኽእሉ ክፍለጥ ዝግብኦ እዩ። ግን ከ እዚ ሓሳብ ሰዓራ እዩ። ኣብ ቀረባ ብቐሊል ዋጋ ዘይክገሃድ ይኸውን። እንተኾነ ግን ንናጻ ሃገሩ ዝሓስብ ሕ/ሰብ ትግራይ እንተፈጠርና እንተገደ ኣብ 10 ዓሰርተ ዓመታት ክዕወት ዝኽእል እዩ።

ሰኣን ንጹር ዕላማ ቃልስና መኪኑ እምበር ተጋሩ ኣሚና እንክንቃለስ ከለና እንታይ ከም ንገበር ኣብ ግዜ ካልኣይ ወያነ ሪኪናዮ እዩ። ሎሚ በዚሕና ክንዲ ዝርከብና ቴክኖሎጂ ተዓጢቕናን ድማ፤ ንምስረታ ሃገርና ንገብሮ ቃልስና ንምዕዋት፤ ካብቲ ቅድሚ ሕዚ ዝኸፈልናዮ ዝነኣሰን ብዓይነቱ ዝተፈለየን ዋጋ ከፊልና ክነረጋግጽ ንኽእል ኢና። ሓንትን ሓንትን ወሳኒት ተድልየና ዕጥቂ ንጹር ብሄራዊ ዕላማና፤ ምስረታ ናትና ሃገር ምኻኑ ናይ ኣተሓሳስባ ኣብርሆት ኣብ ተጋሩ ሰዓራይ ሓሳብ ኮይኑ ክወጽእ፤ ኢትዮጵያዊ ዘይኮነስ ትግራዊ ሕ/ሰብ ምህናጽ እዩ። ዝተረፈ ውራይ ብጹፋፍ ብንሕንጽጸምን ንፍጽሞምን ስትራቴጂታትን ስልትታትን ዝውድን እዩ ዝኸውን።

2.1. ከጋጥሙና ዝኽእሉ ማሕለኻታት

ባዕላዊ ተጻብኦታት

ንምስረታ ሃገር ኣብ ንገብሮ ቃልሲ ኣብ ቅድሚት ዝስራዕ ከጋጥመና ዝኽእል ቃልሲ ባዕላዊ ተቐርኖ እዩ። እዚ ባዕላዊ ተቐርኖ ዚ ድማ ካብቶም ሎሚ ውን “ኢትዮጵያውያን ኢና” ዝብሉ ምስዛ ናይ ሕሶት ሃገር ክንቐጽል ኣለና ዝብሉ ተጋሩ ዝመጽእ ኮይኑ፤ ኣብ ሞንጎ ትግራይነትን ኢትዮጵያዊ ሃገራውነትን ዕንክሊል ዝብል፤ መቐጽልታ ናይቲ ን 130 ዓመታት ዝቐጸለ ዘይሓርነታዊ ኣረኣእያን እዩ።

ሕዚ ውን ቁጽሩ ዘይነጻኝ ምሁር፤ ፓለቲከኛ፤ ወናኒ ማልን መራሒ ሃይማኖትን ትግራዊ፤ ነታ ሕዚ ዘላ ኢትዮጵያ “ናትና ንሕና ዝፈጠርና” እያ ዝብል ጉጉይ ርድኢት ኣለዎ። እዚ ናይ ስነ-ልቦና ሰልበት እዚ ውጽኢት ናይቲ ን 130 ዓመታት ዝቐጸለ ናይ

አምሐራ አስተምህሮ ኮይኑ፤ ክሳብ እቲ ሕዚ በጸሐፊዎ ዘለና ሓዲጋ ሃለዎት ዘበጽሓና ዕንክሊል እዩ።

እቲ ኣብ ህወሓትን ዘሎን ምስ ህወሓት ዝተጣበቐን ምሁርን ፓለቲካኛን ካብቲ ጸጋማዊ፣ ኣድማሳውን ሓሳባውን ርድኢቱ ወጽዩ፤ ናብ ትግራይ ሃገራዊ ዕላማ ቀልጢፉ ክመጽእ ከጸግም እዩ። ይብዛሕ ይንኣስ እቲ ሃፍታም ውን ነቲ ሕዚ ኣብ ማእከል ሃገር ኣፍርይዎ ዘሎ ማል ዋላ ውን ኣብ ሓዲጋ ይወድቕ እንተሃለወ፤ ብፍርሒን በለጸኛ ኣረኣኢያን ሕግብግብ እንዳበለ ቀልጢፉ ኣብዚ ዕላማ ክስለፍ ኣይክእልን ዝኸውን። መራሕቲ ሃይማኖት ብፍላይ ናይቲ ኣብዝሓ ሰዓብቲ ዘለውዎ ተዋሃዶ ኦርቶዶክስ ድማ፤ ብአስተምህሮን ሽጣራን ኣምሐራ ተቐሪሖም ሰለዝጸንሑ ዓቀፍቲ ክኾኑ ይክእሉ እዮም።

ካልእ ከም ኣካል ባዕላዊ ሓዲጋ ክጥቀስ ዝክእል፤ ውህሉል ጉጉይ አስተምህሮ ህወሓትን ኢሉ ውን ህወሓት ብዝፈጠሮም ምምሕዳራውን ኣንጻር ሓድነት ተጋሩ ብዝተኸሎም ትሕተ ትግራይ ኣረኣኢያታትን ዝተፈጠረ ሶንኮፍ፤ ውሽጣዊ ውህደትና ክፍትን ይክእል። እዚ ምስቲ ኣምሐራ ኣብ ልዕሊ መሬትና ክፍጽዎ ዝደልዩ ወራር ኣዛሚዶም ዝኸድዎም ክያደታት ተደሚሩ ናይ ባዕሉ ተጸብኦ ክፍጥር ይክእል። እንተኾነ ናይ ባዕሉ ጸገም ዘይፈትሐ ውህደት ኣምሐራ ናብ ሓዲጋ ኣእቲኻ ከምኡ ውን ናይ ባዕልና ንጹርን ዱልዱል ዕላማ ምስዝህልወና ዝብዳህ እዩ።

እቲ ማእከል ዓዲ ዘሎ ወናኒ ማል ትግራይ ውን እንተኾነ፤ ዋላካ ብግልጺ ኣብ ልዕሊኡ ዘንጸላለወ ሓዲጋ እንተሃለወ፤ ካብ ሓጺር ርድኢት ዝበገስ ነቲ ዘጋጥሞም ዘሎ ሓዲጋ ካብ ሱር መሰረቱ ብዘይምርዳእ ምስ ጸረ ትግራይ ሓይልታት ናይ ምሽምጋል ባህርታት ክርኢ ይክእል። ግን ድማ ከኣ እቲ ኣብ ኣዲስ አበባ ዝህሉ ኣንጻሮም ዝቐንዕ ፓለቲካውን ቢሮክራሲያውን ተጸብኦ ብምክንያት ትግራይንቶም ሰለዝኾነ፤ ኣብ ዝኣተውዎ ኣትዩ ውን ሰለዝሃድኖም፤ ናብ ብሄራዊ ዕላማ ትግራይ ምስላፎም ኣይተርፍን። ኣብ ሃገረ ኢትዮጵያ ትካሎምን ፍርያትን ኩባንያታቶም ብመትከላት ናጻ ዕዳጋ ዘይኮነስ ብትግራይንቶም ክዳነዩን ክምዘኑን ክለው ተስፋ ቆሪጾም ክይፈተው ንብሄራዊ ዕላማ ትግራይ ክስከምዎ እዮም።

ኣካል ከም ጸገም ከጋጥም ዝክእል ውሽጣዊ መኻል፤ ካብቲ ብሓሳባውን ብጉጉይ ኣስተምህሮ ሃገራውነት ኢትዮጵያ ዝሰኸረ ከምኡ ውን ተበላጻይ ባህሪ ክፈታተኖ ዝክእል ሙሁር ትግራይ ክመጽእ ይከእል ኮይኑ፤ እዚ ሓይሊ ዚ ብዙሕ መሰረት ዘይብሉ ተጸባኣይ ሓይሊ ሰለዝኾነ ዘስክፍ ኣይክኸውንን። ብዝበለጸ ድማ ኣብ ኢትዮጵያ ደፊኡ መጸኡ ዘሎ ብሄራዊ ኣሰላልፋ ነዚ ሓይሊ እዚ ደፊኡ ናብ መረብቱ ከእትዎ ዝክእል እዩ።

ኣብ ኣምሓራን ኦሮምያን ዝርካይ ዘሎ ብሄራዊ ምልዕዳልን ጸረ ተጋሩ ዝቐንጠ ተጸብኦን እንዳሓየለ ምኻዱ ሰለዘይተርፍ፤ እቲ ኣብ ሓሳብውያን ባዕዳውያንን ክልሓሳባት ተንሳፊፉ ዝጸንሐ ምሁር ትግራዊ፤ ተገዲዱ ብሄርተኛ ትግራዊ ምኻኑ ኣይተርፎን።

እዚ ሓይሊ ዚ ብሄርተኛ ምኻኑ ምእንተ ነብሱ ኣብ ስምዒት ዘይሓልፍ ምስዝኸውን መደናገሪ ሓይሊ ኮይኑ ክቕጽል ዘክእለሉ ዕድላት ክህሉ እዩ። ይኹን ደኣ እምበር ኣብ ልዕሊ ትግራይ ዝበጽሑ ዘለው ጸገማት ተግባራዊ ፍታሕ ሰለዝድልዩ፤ እሞ ድማ እቲ ብሄራዊ ዕማላና ነጺሩ ዝተሓንገጠ ትግራዊ ሓይሉ ክትገበሩ ዝክእሉ ሰልትታትን ስትራቴጂታት ነጺሩ ምስርሑ ሰለዝቕጽል፤ እዚ ኣብ ዙንቡዕ ሰነ-ሓሳብ ዝጸንሐ ትግራዊ ምሁር ተገዲዱ ናብቲ ብሄራዊ ዕማላና ዝስለፍ ይኸውን።

ግዳማዊ ተጸብኦታት

ትግራዊ ብሄራዊ ዕላማ ንምዕዋት ናብ ተግባር ኣቲና ክንረባበረብ ከለና፤ ኣብ ውሽጣውን ባዕላውን ሓደጋታት ቀጸሉ፤ ከጋጥመና ዝክእል ዕንቅፋት ኣብ ግዳማውያን ጸላእትናን ኣብ ህለው ኩነታት እዚ ዘባን ዓለምን ዝብገስ ተጸብኦ እዩ ይኸውን።

ኣብዚ ኣብ ፈለማ ክጥቀስ ዝክእል ሓደጋ ኣብ ሓይልታት ሃገረ ኢትዮጵያ ብፍላይ ኣምሓራ እዩ። ብርግጽ ሕዚ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ናይ ሓይሊ ኣሰላልፋ ዝነጸረ ኣይኮነን። እቲ “ናይ ኦሮሞ ሓይሊ እዩ” እንዳበለ ግን ድማ ኣብ ኦሮምያ ማሕበራዊ መሰረቱ ዘየረጋገጸ፤ ምስ ህግደፍን ኣምሓራን ተሻራኹ ስልጣን ሒዞ ዘሎ ኣህዴድ፤ ናይ ኦሮሞነት ባህርያት ተሰኪሙ ዘይኮነስ ብጽልዎ ደገፍቱ ኣንጻርና ክሰርሕ ይክእል እዩ። ንነብሱ ናይ ማእከላይ መንግስቲ ኢትዮጵያ ፈጻሚ ጌሩ ሰለዝሪኣ ውን ግድን ኣንጻር ምስረታ ሃገረ ትግራይ ክሰርሕ እዩ።

ኣምሓራ ዝምልከት፤ ዋላ ውን ኣብ ውሽጣዊ ቅልውላው ጢሒሉ ኣብ ኣዝዩ ዘጸገም ኩነታት እንተሃለወ፤ ኩሉ ብሽም ኣምሓራ ዝተወደበ ሓይሊ ኣንጻር ሃገረ ትግራይ ደው ምባሉ ኣይተርፎን። ብኣዴን ምስ ካልኦት ጥሩፋት ናይ ኣምሓራ ውድባት ኣብ ውድድር ኣትዩ ሰለዘሎ፤ ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ኣምሓራ ዝበለጸ ብሄርተኛ ኾይኑ ክርክ ክብል፤ ኣንጻር ሃገርነት ትግራይ ደው ኣብ ልዕሊ ምባል ክወረና ውን ይክእል እዩ። ከም “ኣምሓራ ብሄራዊ ንቅናቄ” ዝበሉ ውድባት ንብኣዴን ስዲሮም ምስ ዝመጹ ድማ ዝኸፍኦ ጸረ ትግራዊ ቁዋም ምሓዞም ኣይተርፍን። ምዕራብን ደቡብን ትግራይ ናብ ኣምሓራ መንዚዕካ ምውሳድ ከም ዕላማታቶም ሰለዝወስዱ ወራር ናይ ምፍጻም ተክእሎ ኣለዎም። ብተመሳሳሊ መገዲ፤ ዋላ ውን ብሄራውያን ውድባት ኣይኹኑ ብሽም ኢትዮጵያ ዝንቀሳቅሱ ፓለቲከኛታትን ሃገራውያን

ውድባት ኣምሓራ ምስ ንርኢ፤ ኣብ ምስረታ ሃገረ መንግስቲ ትግራይ ካብ ብኣዴንን ኣብንን ዝፍለ ቁዋም ኣይክህልዎምን።

ኮይኑ ውን ግን እቲ ሕዚ ዘይነጸረ ኩነታት ኣሰላልፋ ሓይልታት ኢትዮጵያ ኣብ መረጃ 2012 ቅርጺ ክትሕዝ እዩ ዝብል ተስፋታት ኣሎ። ኣብ ኣምሓራ መን መጻ መን ከደ ለውጢ ዝህለዎ እንተዘይኮነ ውን፤ ኣብ ክልል ኣምሓራ ዘለው ከም ኣገው፤ ኦሮሞን ቅማንት ዝበሉ ከባብታት ካብ ኢድ ኣምሓራ ናይ ምውጻእ ዕድል ሰለዝህልዎ፤ ኣብ ውሽጢ ኣምሓራ ምድኻምን ዕልቕልቕን ክፍጠር ይክእል ይኸውን። ኣብ ኦሮምያ መሬት ዘይረገጸ ኮህደድ ብኸም ኦነግን ኦፊሶን ዝበሉ ሓይልታት ተሳብሩ፤ ኣብ ኦሮምያን ማእከላይ መንግስትን ኣንጻር ትግራይ ዝህሉ ተጻብኦታት ክቕንስ ይክእል። ብሓፈሻ ግን ምርጫ 2012 እቲ ሕዚ ዘሎ ስልጣን ጠቕሊሉ ኣብ ኢድ ኮህደድ ዝኣተወ ዘምስል ኩነታት ናብ ተመጣጣኒ ግን ድማ ኣብ ቡዙሓት ነጥብታት ዘይረዳድኡ ሓይልታት ክበታተን ይክእል እዩ። ድኹም ማእከላይ መንግስቲ ድማ ኢትዮጵያ ኣብ ልዕሌና ተካይዶ ተጻብኦ ክቕንስ ይገብሮ።

ካልእ ትግራይ ናብ ሃገራውነት ትገብሮ ገስጋስ ክገባት ዝፍትን ሓይሊ፤ ኣብዚ ዞባ ዝህሉ ናይቲ ሕዚ ስልጣን ጨቢጡ ዘሎ ሓይሊ ደጋፊ ዝኾነ ሓይሊ ኣዕራብ እዩ። ኣዕራብ ብክልተ ምክንያት ሃገርነት ትግራይ ክጸረፍ ይክእሉ። ሓደ ዘልዕልዎ ምክንያት፤ ካብ ናይ ነዊሕ ግዜ ስትራቴጂኦም ዝበገስ፤ ትግራዊ ከም ክርስትያን ሃገር ሪኦም፤ “ኣንጻርና ክስለፍ ዝክእል ሓይሊ እዩ” ብዝብል ክጻብእዎ ይክእሉ። ካልኣይ ዋላካ ኣዕራብ ኢትዮጵያ ተዳኺማ ክትበታተን ዝደልዩ እንተኾነ፤ ንሰለ ስልታዊ ምሕዝነት፤ ምናልባት እቲ ሕዚ ደጊፎም ስልጣን ኣትሒዞ ዘለው ሓይሊ ክቕጽል ካብ ምድላይ፤ ብባዕሎም ወይ ብኣሜሪካ ተደፊኦም ተጻብኦቲ ክኾኑ ይክእሉ። እንተኾነ ኣብ ቀጻሊ ክፋል ከምዝግለጽ ዞባ ዓረብ ባዕላዊ ጸገማት ሰለዘለውዎ፤ ብዕቱብ ስራሕ ናብ ረብሓና ዝውዕል ዝምዘመዝ ናይ ሓይሊ ኣሰላልፋ ዘለዎ እዩ።

ምስዚ ተዛማዲ፤ ኣህጉራውያንን ዓለምለኻውያን ሓይልታት ከካብ ረብሓም ተበጊሶም ኣንጻር ሃገርነት ትግራይ ደው ክበሉ ይክእሉ። ሃገራት ኣፍሪካ እቲ 1964 ዝተፈረመ፤ ባዕዳውያን ደባት ከምዘለውዎ ክቕጽሉ ዝገብር መስርሕ እንተተንኪፉ፤ ኣብ ኣፍሪካ ዝህሉ ቅርጺ ሃገረ መንግስታት ሰለዝልውጥ መሰል ሃገርነት ትግራይ ብቐሊሉ ዝቐበሉ ኣይክኾኑን። ኣብ ኣውሮፓ ሕብረት ዘለው ሃገራት ውን ኣብ ውሽጦም ዘሎ የማናዊ ሓይሊ እንዳጸገሞም ሰለዝርከብ፤ ሓይሊ ትግራይ የማናይን ዓለምለኻዊ ስርዓት ከይርብሽ ብምስጋእ ኣብ መጀመርያ ተጻብኦቲ ክኾኑ እዮም። ኣሜሪካ ውን ካብ ስግኣት ድሕነት እዚ ዚ ዞባ ተበጊሶም ኢሉ ውን እታ ንሶም ዝደልይዎ ብኢደ ዙር ብናታቶም ተለኣኣኺ ዝመርሕዎ ዓባይ

ኢትዮጵያ ከይትፈርስ ክሕልውዋ ሰለዝደልዩ፤ አንጻር ምስረታ ሃገረ ትግራይ ክሰርሑ ይኽእሉ።

ዓብይን ኣዝዩ ትኹረት ዝጠልብን ግዳማዊ ተጻብኦ ዝመጽእ ግን ካብቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ብመትከል ብተግባርን ኣንጻር ብሄረ ትግራይ ደው ዝበለ ሓይሊ እዩ። ህግደፍ፤ ትግራይ ተዳኪማ ኣብ ሃገራውነት ድኽምቲ ኢትዮጵያ ኣትያ ክርኢ ካብ ዘለዎ ባህጊ፤ ተደጋጋሚ ኣንጻር መሰል ርእሰ ውሳኔ ክሳብ ምግንጻል ብሄረ ትግራይ ደው ኢሉ እዩ። ኣብ ልዕሊ እዚ፤ ይትረፍ ሃገራውነት ትግራይ ጉሁር ብሄራዊ ስምዒት ተጋሩ ነቲ ኣብ ኤርትራ ዝሓዘ ህንጻት ሃገራዊ መንነት ይዕንቅፍ ኢሉ እዩ ዝኣምን። ሰለዝኾነ፤ ትግራይ ተጎዛዝያ ክትዳኽም፤ ምስ ኣምሓራ ካብ ምስራሕ ሓሊፉ ክሳብ ወራር ክፍጽም ዝደልዩሉ ኩነታት ኣሎ። ህግደፍ ኣብ ውሽጢ ኤርትራ ዝገጥሞ ዘሎ ተቓውሞ ክሳብ ብቐጥታ ወራር እንተዘይከደ ውን፤ ብኣምሓራን ማእከላይ መንግስቲ ኢትዮጵያን ኣቢሉ ትግራይ ከዳኽም ክጽዕር እዩ። ሃገርነት ትግራይ ኣብ ዓለም ለኻዊ መድረኽ ቁቡልነት ከይረክብ ውን ዲፕሎማሳዊ ቃልሲ ከካይድ እዩ።

1.4. ናብ ረብሓና ክልውጦም ንኽእል ዕድላት

ከምቲ ዝረኣናዮ ሓደጋታት እንተሃለው ውን፤ ንምስረታ ሃገረ ትግራይ ዝጥዕሙን ጽዒርና ናብ ረብሓና ክንልውጦም ንኽእል ዕድላት ይፍጠሩ ከምዘለውን ክንፈጥር ከምንኽእልን ምጭባጥ የደሊ።

ኣብዚ ቀዳማይ ዕድል ተባሂሉ ክጥቀስ ዝኽእል፤ ኢትዮጵያ ናብ ሓደገኛን ግን ድማ ንዓና ዝጠቅም ናይ ምፍራስ መገዲ ተምርሕ ምህላዎ እዩ። ከምቲ ቅድም ኢሉ ዝተጠቐሰ፤ መረጻ 2012 ብመትከል ዘይቀራረቡ ሓይልታት ስዒርም ማእከላይ መንግስቲ ኣብ ምጥያስ ጸገም ከጋጥም ይኽእል እዩ። ኣብ ኦሮምያ ኮነግ እንተሰዒሩ ምስ ብሄራውያን ሓይልታት ከምኡ ውን ምስቶም “ኣንድነታውያን” ኢና ዝበሉ ሓይልታት ተጋናጺ ክኸውን እዩ። ወይ ውን ኣብ ኦሮምያ እቶም ሕዚ ዘነሓንሑ ዘለው ሓይልታት ተላዚቦም ናብ ሓደ እንተዘይመጽዮም፤ ዝተበተነ ሓይሊ ክፍጠር ይኽእል። ብሓፈሻ እቲ መረጻ ቡቱንን ድኹምን ማእከላይ መንግስቲ ሰለዝፈጥር፤ ኢትዮጵያ ናይ ምፍራስ ተኽእሎኣ ይውስኽ።

ካልእ ኢትዮጵያ ዝህሉ ጸጋ፤ ብሄራውያን ሓይልታት ሶማል ካልኦት ኣናኸቸቱ ክልላት ካብ ኢትዮጵያውነት ምርሓቕም ኣይተርፍን። ጉዳይ ሶማል ዛጊድ ናብ ዘይመለስ መገዲ ምግንጻል ዘምርሖ ይመስል። ሶማል ንንውሕ ዝበለ ግዜ ኣብ ኩናትን ዕግርግር ክትኣቱ ከላ ድማ ንዓና ዕዮ ገዛና ክንሰርሕ ዕድል ይፈጥር። ኢሉ ኢሉ ውን ምንጻሎም ናብ ዘይተርፈሉ

ብርኪ ሰለዝበጽሕ ንዓና ተወሳኺ ሓይሊ ይኸውን። ኣብ ዓፋር ዝተሓዘነ ኣሰላልፋን ሰምዒት ክፍጠር ዝኸኸል ኮይኑ፤ ብዕቱብ እንተሰራሕናሉ ንዓና ዝሕገዝ ኢሉ ውን ምስ ናትና ብሄራዊ ዕላማ ተሳንዩ ኣብ ምስረታ ሃገርነት ክሓብረና ዝኸኸል ሓይሊ ኣሎ እዩ። ጋምቤላን ቤንሻንጉልን ውን ነቲ ማእከላይ መንግስቲ ህወ-ከት ፈጠርም ኣባና ከየተኩር ክገብርዎ ይኸእሉ። ብሓፈሻ ናይ ኣምሓራን ኦሮሞን ብሄርተኝነት ዝም ኣናእሽቱ ክልላት ሰለዝደፍኦም ንዓና ሓይሊ ዝፈጥር ክኑታት እዩ ክፍጠር። ብዓብይኡ ዘይተርፍ ገንጽ ኣምሓራን ኦሮሞን ኣሎ።

ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ዘሎ ኩነታት ቦቲ ሒዝዎ ዘሎ ፍልልይ ሱኒን ሸዓን ከምኡ ውን ናይ ተርክን ሳውዲ ንሕንሕ ምቕጻሉ ሰለዘይተርፎ፤ ኣብዚ ኣቲና ንረብሓና ዝወዕል ዝምድና መሰሪትና ንጸወተሉ ዕድል ኣሎ። ኢራን ነተን ሕዚ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪካ ምስ ህግደፍ ዝሰርሓ ዘለዎ ሓይልታት ክትምክት ምሳና ክተሰርሕ ትኸእል። ተርኪን ቀጠርን ምስ ሱዕድን ዲሞክራትን ዘሎ ፍልልይ ሚዛን ንምትሓዝ ምሳና ዝምድና ምግባር የድልዶ እዩ። ሱዳን ዋላ ውን ተገማቲ ሓይሊ ኣይኹን ብጥንቃቕ ሒዝኻ ሓጋዚ ክኸውን እዩ። ብስሩ ውን ሱዳን ብጥንቃቕ ክተሓዝ ይግባእ።

ኣካል ናይዚ ሓይሊ ኣሰላልፋ ዝኾነ ህግደፍ፤ ቦቲ ልዕል ኢሉ ተጠቐሱ ዘሎ ኣሰላልፋ ምድኻም ዝከኣል ኮይኑ፤ ብቐንዱ ምስ ብሄርተኛ ተጋሩ ኤርትራ ዝህልወና ዝምድና መሰረት ጌርና እንተሰራሕና ኣብ ልዕሌና ዘብጽሖ ሓደጋ ዝቐንሕ እዩ። ብርግጽ ውን ህግደፍ እቲ ሕዚ ዝገብሮ ዘሎ ናይ ጸዕሪ ሞት ፈተነ እንተምኪናሉ፤ ዘይሩዘይሩ ካብ ምፍራስ ዘይድሕን ሓይሊ እዩ። ድሕረ ህግደፍ ዘሎ ኤርትራ ብናትና ረብሓ ቃኒና እተሓማእዚናዮ ከኣ ዝበለጸ ውጽኢት ኣለዎ። እንተኾይኑልና ትግራይ ብሄርተኛ ኤርትራዊ ኣብ ኤርትራ ንህግደፍ ተኪኡ ስልጣን ክሕዝ ክንድዚክኣል ዋጋ ክንከፍለሉ ዝጠልብ ዋኒን እዩ። እዚ እንተሰሊጡ ምስ ተጋሩ ኤርትራ ብዛዕባ ቀጻሊ ዕድልና ናይ ሓባር ዕላማ ንምስርተሉ ኣጋጣሚ ዝፈጥር እዩ። ኣብዚ እንተዘይሰሊጡና ግን ልእላውነት ኤርትራ ኣኸቢርና ምሳና ክሰርሕ ዝኸኸል ዲሞክራሲያዊ መንግስቲ ክፍጠር ዝከኣለና ክንገብር ኣሎና። ኩሎም እዞም ንብሎም ዘለና እንተዘይቀኒዶም እሞ ከምቲ ሕዚ ኣንጻር ህላወና ኮይኑ ዝቐጽል ዘሎ መንግስቲ ዝበለ ወይ ባዕሉ ዕንቅፋት ኮይኖም ዝቐጽልሉ ኩነታት ምስዝህሉ፤ ንምዕዋት ብሄራዊ ዕላማና ዝኸፈል ከፊልና ውሕስቲ ሃገርና ክንምስርት ብዕምቆት ክንሓስቡ ይግባእ።

ካብ ኣሜሪካ፣ ሃገራት ኣፍሪካን ኣውሮፓ ሕብረትን ዝመጽእ ዲፕሎማሳዊ ተጻብኦ፤ ካብ ብሕዚኡ ክሰርሓሉ ዝግባእ እዩ። ኣብ ልዕሌና ኣንጻላልዩ ዘሎ ሓደጋ ዘርኢ ምጥፋእ ናብ

ዓለም ነፋልጦ። ናይ ደቂ ሰባት ናጽነት ብዴሞክራሲን ልዕልና ሕግን ትኣምን ትግራይ ከም ንሃንጽ ቃል ኣቲና ዓለምለኻውያንጉ ሓይልታት ኣብ ጎንና ክሰለፉ ንስራሕ። ብውልቀን ብውድብን ኣገባብ ምስ ጽልዋ ፈጠርቲ መንግስታት፤ ኣህጉራውያን ትኣላትን ውልቀ ሰባት ልዝብ ንጀመር። ከም ፍስያን ቻይናን ዝበሉ ሓይልታት ውን ብሓደ ገጽ ምእንተ ረብሕኦም ካልእ ገጽ ነቲ ነቐርቦ ወድዓውን ርትዓውን ሕቶና ክሕግዙ ሓያል ዲፕሎማሳዊ ስራሕ የድልዩና። ኣውሮፓ ሕብረት ብመትከል ናትና ሕቶ ዝቐበል እንተዘይኮነ እኳ፤ ኣብዚ ዞባ ዝህሉ ዕርግርግ ክነድሕነሉ ከም ንክእል ኣንተርኢናዮ ክክግዝ ይክእል እዩ። እንግሊዝ ናይ ትግራይ ፓለቲካ ናይ ምድጋፍ ፓለቲካዊ ታሪኽ ኣልዒልካ ሓገዘቲ ክኾኑ ይክእሉ።

እስራኤል ብግልጺ ነዚ ዞባ ካብ ዓብላልነት ዓረብን ንምክልኻል ሓገዘቲ ምኻኖም ኣይተርፍን። ኣብዚ ዞባ ከባና ዝቐርብ መሓዛ ድማ የብሉምን። ብዓብይኡ ኣብኦም ዝበጽሑ ዘርኣዊ ጥቕዓት ብተመሳሳሊ መገዲ ኣባና ከይድገም ብእኹል መረዳእታን ትንተናን ሰኒኻ እንተቐሪብሎም፤ ንናትና መሰል ብሄራዊ ህልውና ሓገዘቲ ናይ ምኻን ዕድሎም ልዑል እዩ።

ምዕራፍ ሰለስተ

ስትራቴጂካዊ ዕማማት

3.1. ስትራቴጂ ሐደ - ምፍጣር ትግራዊ ሕ/ሰብ

ሃገረ ትግራይ መጀመርያ ኣብ ርእሲ ተጋሩ እያ ክትህነጽ ዘለዎ። እዚ ማለት ድማ ቀትርን ለይት ትግራዊይቲ ሃገር ንምህናጽ ዝሓስብ ሕ/ሰብ ኣብ ምፍጣር ይጀምር። ኣብ ንኡስ ክሳብ ዓብይ ብሄራዊ ዕላማ ትግራይ ብዘይምምሳራት ትግራዊይቲ ሃገር ከምዘይዕወት ፈሊጡ ንጉሆ ክትስእ ምሽት ክትድቅስ ብብሃይማኖቱ ዘመስግናን ዝጽልዮላን ሃገረ ትግራይ ኣብ ርእሱ ክቐምጥ ኣለዎ።

እዚ ከምዚ ዝበለ ሕ/ሰባዊ ህንጻት ግን ብቐሊሉ ዝዕወት ኣይክኸውን። ፈለማ ምሁራን ፓለቲከኛታትን ተጋሩ ኣብ ብሄራዊ ዕላማ ተጋሩ ንጹር መርገጺ ክተሕዙ ብምግባር፤ ዕላማ ብሄረ ትግራይ ድማ ብዘይ ምውናን ትግራዊይቲ ሃገር ከምዘይረጋገጽ ተሰሚሩሉ ዓብላላይ ሓሳብ ኮይኑ ክወጽእ ኣለዎ። ምስዚ ተዛሚዶ፤ ኣብ ላዕሊ ከምዝተገለጸ፤ ትግራዊይ ብዛዕባ ኢትዮጵያን ዝሓዞ ኣተሓሳስባ ዝእርም ምስ ኣድላይነት ሃገረ ትግራይ ተዋዲዶ፤ ሰዓሪን ኣራማይን ሓቲት ክምዕብል ኣለዎ።

ጎሲ ጎሲ እዚ ድማ፤ እቶም ን 130 ዓመታት ኣብ ጉጉይ ዕላማን ቃልስን ዕንክሊል ክንብል ዝገበሩና ዘይሓርነታውያን ኣተሓሳስታት ክእረሙ ኣለዎም። ኣብ ክንድኦም እቶም ናብ ዝነጸረ ዕላማን መግሀዲኡ መገዲን ዝወሰዱ ኣተሓሳስባት ክምዕብሉ ኣለዎ። ኣብዚ ልዕሊ ክሉ ዓብይ ስራሕ ዝጠልብ ጉዳይ፤ እቲ “ትግራይ ድኻ እያ” ዝብል ጽግዕተኛ ኣተሓሳስባ ኮይኑ፤ ብዘይምሕረት ክውቃዕ ኣለዎ።

ኣብዚ ብምብጋስ ንህጻት ሃገረ ትግራይ ዝሓስብ ትግራዊ ሕ/ሰብ ንፍጣር፤ ኣብ ቀጻሊ ዝርዝር ትልምታቶም ዝሕጸጸን ዝፍጸምን ንጹራት ኣንፈታት ከምዚ ስዕብ ምቕራብ ይከኣል፤

- I. ትግራዊይ ሕ/ሰብ ንምፍጣር ዝነጸረን ዝተዋደደን ሕ/ሰባዊ ምህንድስና ምስላጥ። እዚ ገና ቆልዑ ኣብ ብንእሶም ጀሚሩ ዝፍጠር ህንጻትን ሕ/ሰብ ኮይኑ፤ ኣብ ኣስተምህሮ ስርዓተ ክብርታትን ታሪኽ ትግራይ ጀሚሩ ክሳብ ምስትምሃር ንጹር ዕላማ ምምስራት ሃገረ ትግራይ ዝሓቁፍ ይኸውን።
- II. እዚ ስርዓተ ትምህርታዊ ሰረት ሃልይዎ ን ሕ/ሰባዊ ምህንድስና ክውዕል፤ ነዚ ስርዓተ ትምህርትን ትካላቱን ዝመርሖ ኢሉ ውን ብብግዚኡ ዝቆጸጸርን ብመጽናዕቲ

ዝተደገፈ ምምሕያሻት እንዳካየደ ናብቲ ዝተደለየ ሽቶ ዘብጽሕን ዓቕምን ኣሰራርሓን ምህንዳስ ክድሊ እዩ።

- III. ካብ ኣብያተ ትምህርቲ ብተወሳኺ፤ ነቲ ኣብ ዕንኪል ዘጽንሓና ዘይሓራ ኣተሓሳስባ ኣወጊዱ፤ እቲ ዝድለ ሕ/ሰባዊ ምህንድስና ዝጠልቦ ኣተሓሳስባ ዘስርጽ ናይ ሚድያን ሰራሕቲ ክሰለጥ ኣለዎ። ኣድላይነት ሰራተ እምነት ምምስራት ሃገረ ትግራይ ዘስብኩ ናብ መላእ ዓለም ዝባጽሑ ዘመናዊ ቴክኖሎጅን ናይ ሰብ ዓቕምን ዝሓዙ ሚድያት ክጣየሱ ኣለዎም። ንሕ/ሰባዊ ምህንድስናን ምስላጥ ምስረታን ህንጻትን ሃገረ ትግራይ ዝግዩ ሚድያታት ኣድላይ ዘበለ ስልትን ጥበብን ዘማልኦ ኅስጋስ 24 ሰዓት ዘካይዱ ይኾኑ።
- IV. ናይ ዘመናዊ ሚድያ ተበጻሕነት ንዘይብሉ ኣብ ገጠር ዘሎ ክፋል ሕ/ሰብና ኣካል ናይዚ ስላጥ ትግራዊይ ሕ/ሰባዊ ምህንድስና ንምግባር፤ ህልው ምምሕዳራዊ ቅርጺ ተጠቐምካ ክሰብ ታሕቲ ጣብያን ቁሽትን ዝወርድ ናይ ምስረታ ሃገር ሰራተ እምነት ኣስተምህሮ ምክያድ። ነዚ ዝፍጽም ሓይሊ ሰብ ብብክባቢኡ ካብዘሎ ዝተምህረ ሓይሊ ሰብ (እቲ ሕዚ ኣብ መንግስታዊ መሓውር ዘሎን ካልእ ወሲካን) ዘዩቃርጽ ኣስተምህሮን ምሃብ።
- V. ካብ ትግራይ ወጻኢ ንዘሎ ሕ/ሰብ፤ እቲ ዝበዝሕ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ህዝቢ ብዝተጸንዐን ውሑስን ኣገባብ ንዓዱ ክኣቱ ዝስራሕ እካ እንተኾነ፤ ቀልጢፉ ዝሰልጥ ሰለዘይኸውን፤ ካብ ናይ ሚድያ ኣስተምህሮ ብተወሳኺ፤ ኣብ ነዚ ክፍላ ሕ/ሰብ ዝውድቡ ጽንኩራት መሓውራት ፈጠርካ ኣስተምህሮ ምሃብ።
- VI. ኣብ ወጻኢ ብፍላይ ሃገራት ምዕራብ ንዘሎ ትግራዊይ ብተመሳሳሊ፤ ንባዕሉ ብፍላይ ድማ ነቶም ኣብ ደገ ተወሊዶም ዝግብዩን ንሓዋሩ ኣካል ሕ/ሰብ ትግራይ ኮይኖም ኣብ ምልማዕን ምህናጽን ትግራይ ዓብይ እጃም ዝህልዎ ደቁ፤ ካብ ብርሕሶም ዕላማ ምስረታ ሃገር ክሰከሙ መእታን ብብኮሚዩኒቴኡ ኣስተምህሮ ክወሃብ ምስራሕ።
- VII. ናብ ሃይማኖታዊ ትካላት ፈንጢሕካ ብምእታው፤ ንዕላማ ምስረታ ሃገረ ትግራይ ዝሰክም ሊቅ ብምፍጣር፤ ሃይማኖታዊ ኣስተምህሮታተን ምስ ዕላማ ሃገረ ትግራይ ክሳካ ብምግባር፤ ካብኣተን ከከጋጥም ዝክእል ኣንጻር እዚ መስረታዊ ዕላማ ዝኸይድ ተጻብኦ መኪትካ ንሰለጤን ዕላማና ሓገዝቲ ክኾና ብዝረቐቐን ዝተወዳደን መገዲ ምስራሕ።

3.2. ስትራቴጂ ክልተ - ህንጻት ዘይስርዕቲ ሃገረ ትግራይ (Defacto State of Tigray)

ዘይትዕጻፍ ዘልኣለማዊትን ሕጋዊትን ሃገርና ክንፈጥር ናይ ሓደ ለይቲ ዕማም ኣይክኸውንን። ሃገረ ትግራይ ካብ ውሽጣዊ ባዕላዊ ጸገማት ምምካት ጀሚሩ ክሳብ ግዳሚ ተጸብኦታት ምብርጻግን ዝሓትት ናይ ምድላው ምዕራፍ ሒሊፍና ኢና ክንረኸባ። ናይ ውሽጥና ጸገማት ምምካት ክበሃል ከሎ፤ እዚ መሰረታዊ ዕላማ ኣብ መላእ ትግራይ ሰዓራይ ክኸውን ካብ ነገይዶ ቃልስን መኸተን ጀሚሩ፤ ክሳብ ምህናጽ ሃገራዊ ትካላትን ኩለመዳያዊ ምድላውን ይበጽሖ። ግዳሚ ተጸብኦታት ዝምልከት ድማ፤ ወራራት ካብ ምምካት ክሳብ ኣብ ዓለምለኻዊ መድረኽ ንሰለ ምውናን ሕጋዊ ተቐባልነት ዘለዎ ሃገር ንገብሮ ሓያል ዲፕሎማሳዊ ጸዕሪ ዝሓትት ቃልሲ ምስላጥ፤ ዝሓውስ እዩ።

ህንጻት ዘይስርዕ ሃገር (Defacto State) ምድላው ምዕራፍ ንምስረታ ሕጋዊትን ዘልኣለማዊትን ሃገርና ኮይኑ፤ ኣብ ውሽጢ ኢትዮጵያ ኮይንካ ኣብ ውሽጢ ሃገር -ሃገር ምስምስራት ዝምልከት እዩ። ብርግጺ እዚ ጉዳይ ኣብ ክሊ ናይ ሃገረ ኢትዮጵያ ሃዋህው ማለት ውን ምቕጻልን ዘይምቕጻል ዝደረኽ ኩነታትን ይህልዎ። ንህንጻት ዘይስርዕቲ ሃገርና ነውጽኦ ጉልበትን ዋጋን ከምኡ ውን ዝህልወና መጠንን ዓይነት ቃልሲ፤ እታ ሃገር ብናትና ድሌት ዘይኮነስ ብካልኦት ሓይልታት ምስ ትፈርስ፤ ክፈላለ ይኸእል።

ቦቲ በለ ቦቲ ንኹሉ ከጋጥም ዝኸእል ክንዳሎ ሰለዝግባኣና፤ ካብ ናይ ባዕልና ሽቶ ዝብገስ ሰልትን ሜላን ክነድፍ ይግባእ። ነዚ ከም ካልኣይ ደረጃ ዝውስድ ስትራቴጂካዊ ዕማም መሳለጢ ዝኾነ፤ ኣብ ቀጻሊ ዝተፈላለዩ ሰብ ሞያን ሙሁራን ተጋሩ ብዝርዝር ነጸርምን ዘቐምጥዎምን ዝፍጽምዎምን ተግባራት ከም ዝስዕብ ኣንፈት ምትሓዝ ይክኣል፤

1. ካብ ምህናጽ ኣብ ርእሰ ምርኮሳ ዝምስረት ትግራዊ ቁጠባ ይጅምር። ርእሰ ምርኮሳ ክበሃል ከሎ ተነጽሎ ምፍጣር ኣይኮነን። ምስ ናይ ካልኦት ዓድታት ቁጠባ ዝህለወና ዝምድና ንምዕባለና ኣድላይ ኮይኑ፤ መሰረታዊ ድሌታትና ምምላእ ዝምልከት ግን ኣብ ካልኦት ጽግዕተኛታት ክንከውን የብልናን። ዞባና ንዓና ተጸባኣይ ሰለዝኾነ፤ መሰረታዊ እታወታትና ሃልክታትን ባዕልና ክነፍሪ ዘኸእል ውፍርን ጎስጋስን የድሊ። ነዚ ስዒቡ ቁጠባና ዘለውዎ ንጽጽራውን ውድድራዎን ብልጭታት ናብ ጸጋ ዝቕይር ሳይንስን ቴክኖሎጂን ክዕጠቕ ኣለዎ። ቁጠባና ናብ ዞባውን ዓለምለኻውን ዕዳጋን ንግድን ሓይሉ ጸንቂቑ ክኣቱ ዘኸእሎ ሳይንስን ቴክኖሎጂን ምሃናጽ። ኣብዚ ክዝለል ዘይግብኦ ሓደ ካልእ ወሳኒ ነጥቢ፤ ሕዚ ኣብ ሃገረ ኢትዮጵያ ዘለና ናይ መሰረታዊ ትሕተ ቅርጺ (ቴሎኮምን መብራህትን) ዝምልከት፤ ዘመን ብዝጠልቦ ቴክኖሎጂ

ናጽነት ንእውጆሉ ኣንፈት ምንጻር። ብሓፈሻ ህንጻት ኣብ ርእሰ ምርኮሳ ዝምሰረት ትግራይ ቁጠባ ዝጥምት፤ ርእሱ ዝኸአለ ስትራቴጂን ስልትን ብሰብ ሞያ ተነጻፋ ዝቐርብ ይኸውን።

II. ፓለቲካ ትግራይን ፓለቲካዊ ውድባትን ትግራይ ኣብ ዝነጸረ ዕላማ ምስረታ ሃገር ክርዕም ምስራሕ። ኣብ ክሊ እቲ ዝነጸረ ኣተሓሳስባ ኮንካ ፍትሕን ዲሞክራሲን ምርግጋጽ። ልዕልና ህግን ትካላዊ ኣሰራርሓን ብሓፈሻ ድማ ዲሞክራሲን ፍትሕን ዘይሰፈና ትግራይ ብናይ ባዕላ ድኽመት ተሓንኪላ ሰለት-ወድቕ፤ ተጋሩ ንህጻት ዲሞክራሲ ትግራይ ዓብይ ጠመተ ሂብና ክንሰርሕ፤ ዝጠልቦ ቃልስን መስዋእትን ክንኸፍል ኣለና። እዚ ምስ ዝኸውን እዩ ፓለቲካዊ ሓይልታትን ውልቀ ሰባትን ተጋሩ፤ ወለምዘለም ክይበሉ ንሰለ ምርግጋጽ ረብሓን ህልውናን ትግራይ ብቕንዕና ዝሰርሑ።

III. ምርግጋጽ ፍትሕን ዲሞክራሲን ኣብ ትግራይ፤ ዲሞክራሲያውን ትካላት ሰለዝጠልብ፤ ኣብ ንልዕልና ሕገ ዝሰርሑ ናጻ ኣብያተ ፍርዲ ክሳብ ናይ ህዝቢ ልዕልና ዘረጋግጹ ኣብያተ ምክሪ ክህነጹን ብቡቕ ሓይሊ ሰብ ክህሉ ግድን ይኸውን። ናጻናን ዝደልደሉን ሚድታትን ሲቪልን ሲቪክን ማሕበራት ውን ክህለው ግድን ይኸውን።

IV. ንምስረታ ሕጋዊት ሃገርና ከምኡ ሃገርና ምስተ መሰረተት ኣብ ውሽጥን ደገን ከጋጥም ዝኸእል ወተሃደራዊ ተጻብኦታት ዝምክት ወተሃደራዊ ዓቕሚ ኣብ ገናኡ ምህናጽ። ንሃንጸ ወተሃደራዊ ሓይሊ ንግዚኡ ኣብ ውሽጢ ሃገረ ኢትዮጵያ እንዳሃለና ንጅመሮ ሰለዝኸውን፤ ናይ ሕጋዊ ማዕቀፍ ሕቶን ካልእ ተጻብኦ ሰለዝህልዎ ብስልትን ብጥበብ ክኸውን ኣለዎ። ኣብዚ ሓደ ቱኸረት ክወሃቦ ዝግባእ ነጥቢ፤ ናይ ምክልኻል ሓይልና ሸኽሚ ቁጠባና ክይከውን፤ እካ ድኣስ ንቁጠባና ዓቕሚ ዝፈጥር ክኸውን ሰለዘለዎ፤ ኣብ ወተሃደራዊ ስልጠና ብተወሳኺ ቤት ትምህርቲ ሳይንስን ቴክኖሎጂን ክኸውን ኣለዎ። ሰለዝኸነ ድማ ብውሑል ኣገባብ ወተሃደራዊ ትካላትና፤ ብሕግን ስርዓትን ብዝጸደቐ ኣገባብ ስልቲ ብሄራዊ ኣገልግሎት ተጠቐምካ፤ መናእሰይ ኣብ ብዕሽሎም ድሌቶም ተውህቦታቶም መሰረት ዝገበረ ምልመላን ኣስተምህሮን መሰረት ዝገበረ ህንጻት ዝሰለጥ ይኸውን።

V. ዘለናዮ ዘመን ዘመነ ቴክኖሎጂ ሰለዝኸነ፤ ከጋጥሙና ዝኸእሉ ሓደጋታት ህልውናን ንምልሰሉ ዓቕምን ክእለት ምርግጋጽ ሃለዎትናን ምስ ICT ዝተዛመዱ ክኾኑ ግድን እዩ። ሰለዝኸነ ድሕነትና ንምርግጋጽ ኢሉ ውን ቁጠባዊ ምዕባልና ንምስላጥ ንገብሮ ርብርብ ኣብ ICT ኣብ ንፈጠሮ ተኣምር ዝድረኽ ሰለዝኸነ፤ እተን ዘለዎና ላዕለዎት

ትካላት ትምህርቲ ንረብሓና ካብ ምውጻል ጀሚሩ ሓደስቲ ናይ ምርምርን ስርጻት ትካላትን ምህናጽ የድሊ።

VI. ዘለና ልምድን ተመክሮን ምስ ዘመናዊ ሳይንስን ቴክኖሎጂን ቀሚርና ንረብሓ ህላውን ትግራይ ዝሰርሕ ዘመናዊ ናይ ብሄራዊ ድሕነትን ሰለያን ትካል ምህናጽ። እዚ ትካል እዚ ኣብ ሃገረ ኢትዮጵያ ክሳብ ዘለና ኣዝዩ ብዘረቐ ኣገባብ ሕቡእ ኮይኑ ክጸንሕ ዘለዎ እንትኾን፤ ኣብ ትግራይን ካብ ትግራይ ወጻእ ኣብዚ ዞባን መላእ ዓለም ዝዘርጋሕ መሓውር ይህልዎ።

VII. ህንጻት ሚድያ ብሓፈሻ ቀዲሙ ኣብ ስትራቴጂ ሓደ ክመዘተገለጸ፤ ንሕብረተሰባዊ ምህናስና ኣገዳሲ እዩ። ካብዚ ዝተገለጸ ተግባርን ተልእኾን ብተወሰኹ ግን፤ ኣብዚ ዞባን መላእ ዓለምን ናይ ኣተሓሳስባ ጽልዎን ክንፈጥር ዝሰርሑ፤ ብዝተፈላለዩ ዓለም ለኻዊ ቋንቋታት ዝፍነው ዘመናውያን ትካላት ሚድያ የድልዩና። እዚኦም ሚድያት ብሄራዊ ዕለማታትና ብምግባሕ ኣብ ዓለም ደገፍቲ ካብ ምፍራይ ብተወሰኹ፤ ጸላእትና ኣንጻርና ዘካይድዎ ዲፕሎማሳውን ሰነ-ኣእምሮኣውን ተጸብኦ ክሳብ ምምካት ዘክእሉ ኮይኖም ዝህነጹ እዮም።

VIII. ሚድያታትን ዝተፈላለዩ መሓውራትን መንግስቲ ተጠቐምና ንገብሮ ዲፕሎማሳ ቃልሲ እኹል ሰለዘይኮነ፤ ኣብ መላእ ዓለም ዘሎ ትግራዊ ኣምባሳደር ሃገረ ትግራይ ኮይኑ ክሰርሕ ተልእኾን ኣስተምህሮን ዝወሃቦ ኮይኑ፤ ምስ ካልኦት ሃገራት ዓለም፤ ዓለምለኻውያን ትካላትን ጸኛጢ ፈጠርቲ ኣካላትን ርክብ እንዳፈጠረ ንመሰረታዊ ዕላማ ክሰርሕ ሰምሪት ምፍጣር። እዚ ተልእኾዚ እቲ ሕዚ ብምክንያት መንነትና ኣብ ሃገረ ኢትዮጵያ ዘጋጥመና ዘሎ ግፍዕን ፈተነ ዓሌት ምጽናትን ካብ ምምካት ጀሚሩ፤ እዚ ኩነታት ከም ሓደ ምክንያት ንምስረታ ሃገርና ኮይኑ ኣብ ዓለም ንዕላማ ዝድግፍ ኩነታት ክፍጠር፤ ኩሉ ትግራዊ ለይትን ቀትርን ዝሰርሓሉ ይኸውን። ኣብዚ ንቐሕን ባዕላዊ ተግድሶ ዝወሰደን ትግራዊ ሕ/ሰብ ኣብ ዲፕሎማሳዊ ግደ ቀዳምነት ዝወሃቦ ተልእኾ ኮይኑ፤ ምሲ ኣዛሚዱ ሕድሕድ ትግራዊ ኣምባሳደር ዓዱ ኮይኑ፤ ህንጻት ዓርሰ ምርኮሳ ዝሰረቱ ቁጠባ ንምህናጽ - ዕድላት ወፍሪ፤ ፍርያትን ጸጋታት ዘፈረታት ትግራይ (ቱሪዝም) ሓዊሱ ናይ ምፍላጥ ተዳራቢ ጉቡእ ይህልዎ። ዝርዝር ሜሌታትን መፈጸሚ መሳርሕታትን ብደቂቕ ዝዳሎ የኸውን።

IX. ቃልሺ ምርጋጽ መሰል ሕጋዊት ሃገርና፤ ካብ ዲፕሎማሳዊ ስራሕቲ ብተወሰኹ፤ ብመዳይ ፓለቲካን ሕግን ሳይንሳዊ ጽልዎ ምስዝፈጥር ዝበለጸ ሓይሊ ይህልዎ። ሰለዝኾነ ንገብሮ ዲፕሎማሳዊ ቃልሲ፤ ኣብ ዓለም ብመጻዕንቲ ፓለቲካን ሕግን

አቢልና ኣብ ሙሁር ማሕበረሰብ ዓለም ንፍጥሮ ናይ ኣመለኻኽታ ለውጢ ኣብ ምፍጣር ይጅምር። ኣመለኻኽታ ለውጢ ኣብ ምፍጣር ብተወሳኺ፤ ኣብ ዓለም ዘለው መሰረት ዝሓዙ ኣተሓሳስባታት ክሳብ ምስዓርን ምልዋጥን ዝኸይድ ዓቕሚ ክንፈጥር ንክእል ድማ፤ ኣብ መዳይ መጽናዕቲ ሳይንስን ሕጊ ጸብለልታ ምስዝህልወና እዩ። ሰለዝኾነ፤ ዘለዎና ናይ ፓለቲካል ሳይንስን ሕግን ኣብያተ ትምህርቲ ኣብ ምጥንኻር ብተወሳኺ፤ ኣብዚ ዘፈር ዝሰርሕ ብፍሉይ ድማ ኣብ ዓለም ንንገብሮ ዲፕሎማሳዊ ቃልሲ ዝድግፍ ትካል መጽናዕትን ናይ ስልጠና ማእኸልን ምጥያሶ ክድሊ እዩ። ናይዚ ኣካል ክኸውን ዝክእል ስትራቴጂካዊ መሓዙት መሰረት ዝገበረ ብዝተፋለለዩ ዓባይቲ ቋንቋታት ዓለምና ዝወሃብ ናይ ዲፕሎማሲ ስልጠና ማእኸል ውን ክህለው እዩ።

X. ሃይማኖታዊ ትካላት ብፍላይ ቤተ-ክርስቲያን ኦርቶዶክስ ተዋህዶ፤ ኣብታ ብኣምሓርኛ ትሓስብ ናይ ኢትዮጵያ ቤተ-ክርስቲያን፤ ብኣተሓሳስባ እንዳተነጸለት ንሓዋሩ ዝፍጠር ናጻ ሲኖዶስ መሰረት ዘትሕዝ ስራሕቲ ክትግብር ብውነ ክስራሕ ኣለዎ። ናይ ቤተ-ክርስቲያን ኣስተምህሮ ብሓፈሻ ድማ ዝጸሓፉ መጻሕፍቲ፤ መዝሙራትን ካልኦት ናይ ስብከት ኣስተምህሮታትን ንዕላማ ሃገረ ትግራይ መሳርሒ ክኾኑ ኣብ ምስራሕ ብተወሳኺ፤ ኣብ ናይ ቤተ ክርስቲያን ኣምሓራ ጽግዕተኛነት ሓራ ትወጸሉ መገዲ ኣናዲኻ ዝፍጸም ይኸውን።

XI. ክሳብ ሕዚ ትግራይ ብተፈጥሮኣዊ ሃፍተ ገነተ ኣብ ኢትዮጵያ ጽግዕተኛ ክትከውን ዝገበረ ሃዋህውን ኣተሓሳስባን ምህላው ከይኣክል፤ እቲ ፌዴራላዊ እዩ ዝብል ማእኸላይ መንግስቲ ብዝፈጠሮ ዝተማእኸለ ናይ ዓለምለኽ ንግዲን ፋይናንሳውን ምሕደራን ኣሰራርሓ፤ ትግራይ ቁጠባኣ ኣብ ማእኸል ጽግዕተኛ ኮይኑ ጸኒሑ ኣሎ። እዚ ከምቲ ሕዚ ኣምሓራን ኦሮምያን ዝገብርዎ ዘለው፤ መንገዛ ብገንዘብና ንዕድጎ ኣቕሑ መስመራት ንግዲ እንዳዓጸው ናብ ቁጠባዊ ቅልውላው ክእትውና ዕድል ዝፈጥር እዩ። እቲ ዝኸፍኦ ናይዚ ምእኩል ኣሰራርሓ ሓደጋ ግን፤ ሰብ ሃፍትና ግዳይ ቢሮክራሳዊ ተጽብኦ ክኾኑ ዝገብር እዩ። ምስዚ ተዛሚዶ፤ ብምኽንያት ዝተማእኸለ ናይ ዓለምለኽ ልውውጥ ንግዲ ቀረጽን ክፍሊታት ዕድገትን ሰለዘሎ፤ ቁጠባ ትግራይ ኣብ ዓለምለኽ ዕዳጋ ሪሒቐ ንተወሳኺ ናይ ዋጋ ናህሪ ክጋለጽ ኣብ ልዕሊ ምግባሩ፤ ንሓደጋ ዝተጋለጸ ክኸውን ጌርዎ እዩ። መዳይ ናይ ባንኪ ቁጠባን ቀረጽን ተመሳሳሊ። ናይ ጉምርክ፤ ቀረጽን ዓለምለኽ በረራ ተመሳሳሊ። ኣብ ኣተኣኻኽባ ግብርን ናብ በዝሒ ህዝቢ ዘዝምበለ ሮቻሒ ዝዕብልሎ ክፍፍል በጀት ውን ከምኡ። እዚ ተሪር ፓለቲካዊ ቃልሲ ኣበጊሰና በዘይወዓል ሕደር ክእረም ዘለዎ

እዩ። መቐለ ዘሎ ዓለምለካዊ መዕርፎ መፈርትና፤ ዓለምለካዊ በረራታት ከተኣናግድ ዘኸእል ናይ ቀረጽን ኢምግረሽንን ኣሰራርሓ ሒዙ ክጠናኸር ኣለዎ። ምስ ዓለም ለኸ ንግዲ ዝዛመዱ ትካላት ጉምሩኽን ቀረጽን ኣብ ትግራይ ክፍጠሩ ተቐሊስና ቁጠባ ትግራይ ብቐጥታት ምስ ዓለምለካዊ ቁጠባ ክተኣሳሰር ክንሰርሕ ኣለና። ተጋሩ ኣምጻትንን ሰደደትን ክፍጠሩ ክስራሕ ኣለዎ። ናይ ግብርን በጀት ስርዓት ዓቕምን ኣድማዕነት መሰረት ዝገበረ ክኸውን ምቅላስ የድሊ። ብኹሉ ዝከኣል መገዲ ትግራይ ካብ ሰደዳ ትረኽቦ ናይ ወጻኢ ሸርፊ ክንዲ ዝከኣል ኣብ ትግራይ ዝንቀሳቐሱ ሕጋውን ዘይሕጋውን ሜላታት ኣነጺርካ ምትግባር ከድሊ እዩ። ኣብዘም መዳያት እዚዘም ነመዝግቦ ዓወት፤ ብግዝያውነት ቁጠባና ካብ ተለጣፍነትን ሓደጋን ዘድሕን ኮይኑ፤ ኣብ ነዊሕ ድማ ሕጋዊት ሃገርና ክንምስርት ከለና ውህሉል ዓቕሚ ኮይኑ ጸኒሑ ጉዕዞና ውሑስ ይኸውን።

XII. ንምሰረታ ሕጋዊት ሃገርና መሰጋገሪት ትኸውን ኣብ ውሽጢ ሃገረ ኢትዮጵያ ኮይንና ንሃንጻ ዘይስርዕቲ ሃገር፤ ዓበይቲ ፓሊስታት ሃገረ ኢትዮጵያ ከይጸብኡና፤ ክንዲ ዝከኣል ኣብ ውሽጢ ማዕቀፍ እቲ ሕዚ ዘሎ ሕገ-መንግስቲ ኮይና ዝተረፈ ውን እቲ ሕገ-መንግስቲ ክሳዕ ምቕያር ዝኸይድ፤ ንዕላና ምቹእ ባይታ ዝፈጠር ኩነታት ክህሉ ምስ ሓቀኛ ፌዴራላውያን ሓይልታት እንዳተሸረኸና ሓያል ቃልሲ ዝሓተና ይኸውን። እዚ ናይ ፊናንሳውን ገንዛባውን ፓሊስን ንዘይምምእኻል ዝግበር ዕማም ብዝበለጸ ኣብዚ ልዕል ኢሉ ዝተጠቐሰ ነጥቢ ተቐሚጡ ኣሎ። ምስዚ ተዛሚዱ፤ ብዘይ ወጻል ሕደር ክዕመም ዝገብኦ ውራይ ግን - ምህናጽ ዘመናዊ ትግራዊ ቢሮክራሲ እዩ። ሕዚ ዘሎ ቢሮክራሲ፤ ብፓለቲካ ገዛኢ ውድብ ዝተጨወየ፤ ብዓቕምን ክእለት ዘይኮነ ብፓለቲካዊ ተኣማንነት ዝኣተወ ዘይቡቕ ሓይሊ ሰብ ዝበዝሐ፤ ዘመናውን ኣሰራርሓን ቴክኖሎጂን ዘይወነከ ... ወዘተ ዝመግለጹ ጸረ ልምዓትን ሰለጤን ኣወሃህባ ግልጋሎትን ዝሰርሕ ቢሮክራሲ እዩ። ኣብ መዳላዊ ምዕራፍና ንሃንጻ ነታ ንሃንጻ ሃገር ውን ሰረት ዝኸውን ቢሮክራሲ ክህልወ መእንታን ኣብ ቢሮክራሲ ወያነ ክንውልዕ ኣለና። ሙሉእ ንሙሉእ ካብ ፓለቲካ ናጻ ዝኾነ፤ ዓለም ዝበጽሐ ዘመናዊ ኣሰራርሓን ቴክኖሎጂን ዝወነከ፤ ዝበለጸ ዓቕሚ ዘለዎ ትግራዊ ሓይሊ ሰብ ዝሓዘ፤ ንስሉጥ ወፍርን ዕዳጋን ትኹረት ዝሃበ ... ዘመናዊ ቢሮክራሲ ብፍጥነት ክህነጽ እዩ። ኣብ ገጠር ምሕደራ ዘሎ ባህላው ምሕደራ ውን ብዘመናዊ ኣሰራርሓን በዓል ሞያን ክትካእ ካብ ብሕዚኡ ዝስራሓሉ ይኸውን።

XIII. ትግርኛ ናይታ ትፍጠር ምዕብልቲ ሃገር ብሄራዊ ቋንቋን ናይ ስርዓተ ትምህርቲ መተሓለፊ ልሳንን ሰለዝኸውን፤ ንክሎም ከብብያዊ ልሳናት ትግራይ ኣብ ግምት

ዘእተወ፤ ናይ ምምእካልን ምምዕባልን ስራሕቲ ዝጠልብ እዩ። ዘመናዊ ስርዓተ ትምህርቲ ካብ መዋእለ ህጻናት ክሳብ ላዕለዎት ትካላት ትምህርትን ናቐጣታት ምርምርን ብትግርኛ ዝወሃበሉ መሰርሕ ከም ቅድመ ምድላው ይትግበር። ነዚ ሓጋዚ ዝኸውን ድማ ነተን ዘለዎን ሓደስቲ ማእከላት ጽንዓትን ቋንቋ፣ ባህልን ታሪኽን ምህናጽን ምጥንኻርን ብዕቱብ ዝስርሓሉ ይኸውን።

3.3. ስትራቴጂ ሰለስተ - ምጥያስ ባንኪ/ኩባንያ ትግራይ

እዚ ዝጣየስ ባንኪ/ኩባንያ እዚ፤ ካብቲ ልምድ ናይ ዕቋርን ልቓሕን ተግባር ፍሉይ ተልእኾ ዝሓዘ እዩ ክኸውን። ፍሉይ ተልእኾ ሓዚ ዝጣየሰሉ ምክንያት ከኣ ኣለዎ። ቀዳማይ ነገር፤ ክሳብ ሕዚ ዘለና ተሞክሮ ክንራኦ ከለና፤ ተጋሩ ኣብቲ ናትና ክንብሎ ዝጸናሕና ማእከላይ መንግስቲ ብሓፈሻ ድማ እታ ሃገር ጉጉይ ኣተሓሳስባ ዋንነት ሰለዝነበረና፤ ከምኡ ውን ሰብ ሃፍትና ኣብ ዘፈር ንግድን ምፍጣር ዓቕምን ባንኪን ፋይናንሳን ትካላት ትሑት ግንዛብ ሰለዝነበርም፤ ትግራይ ዝሰረቱ ዱልዱል ናይ ባንክን ፋይናንሳዊ ዕዳጋን ኣይፈጠርናን ጸኒሕና። ይብዛሕ ይንኣስ ንግቕሮሉ ባንኪ ወይ ናይ ማእከላይ መንግስቲ እዩ ወይድማ ሰረቱን ዋንነት ውሑስ ዘይኮነ ኣብ ማእከል ሃገር ዝነቐጠ ባንኪ እዩ። እዚ ኣዝዩ ሰነፍን ሓደገኛን ኣካይዳ እዩ።

ከም ውጹኢቱ ድማ እቲ ሕዚ ኣጋጢሙ ዘሎ ኣንጻርና ዝቐንፀ ሃገራዊ ኩነታትን ኢሉ ውን ምፍራስ ሃገር ከጋጥም ከሎ ዝመጽእ ሓደጋ ክንምክት ኣይከኣልናን። ትግራይ ዋላካ ብርኪ ኢትዮጵያ ዝለዓለ ክበሃል ዝክእል ዕቃር ኣብ ባንኪ ንግዲ ኢትዮጵያ እንተሃለዎ፤ ባንክታት ማይከኣላይ መንግስቲ ኣብ ኢድ ጸላእትና ክወድቁ ከለው፤ ንሰብ ሃፍትና ልቓሕ ክሳብ ምክልካል በጺሖም ኣለው። ብሽም ልዕልና ትግራይ ትግራዊ ባዓል ሃፍቲ ብበትሩ ይውቃዕ ኣሎ። ዝገደደ ጸገም ኣጋጢሙ ትግራዊ ንብረቱ ክሸይጥ ምስደሊ ውን እዞም ባንክታት ተጸብኦ ምፍጣሮም ኣይተርፍን።

ኣብ ከምዚ ዝበለ ሃዋህው ኮይና ኢና እምበኣር፤ እዚ ምስ ዕላማ ህንጻት ትግራዊ ሃገረውነት ተዛሚዱ ክህነጽ ተድልዩ ዘሎ ባንኪ/ኩባንያ ፍሉይ ተልእኾ ዝህልዎ እዩ ክኸውን ንብል ዘለና።

ሎሚ ቡዘሕ በዓል ሃፍቲ ዝርከቦ ትግራዊ ኣብ መላእ ኢትዮጵያ ፋሕ ሓሉ ኣሎ። ሃገረ ኢትዮጵያ ድማ ኣንጻር በዓል ሃፍቲ ትግራዊ ተላዒላ ኣላ። ልቓሕ ካብ ምክልካል ክሳብ ብ ምትዕንቓፍ መሸጣ ዝግለጽ ግልጺ ፓለቲካውን ቢሮክራሲያውን ኩናት ኣብ ልዕሊ ተጋሩ

ተካውጃ አሎ። ካብ ሕጊ ናጻ ዕዳጋ ወጻእ ፍርያት ኩባንያት ትግራይ ምሕሳም ተጀሚሩ አሎ። ካብ ኮንስትራክሽን ካልኦት ኣገልግሎት ዝህቡ ኩባንያታትን ዘርኣዊ ዝኾነ ዳይነት ተፈጠሩ አሎ። ነዚ ተጻብኦ ዚ ክምክቱ ዓወዲ ከይቕይሩ ወይ ድማ ናብ ዓለምለኽ ዕዳጋ ከይኣትውን ዝግግት መሰርሓት ውን ተጀሚሩ አሎ። ወይ ድማ ክጅመር እዩ። ኮታስ ተጋሩ ሰብ ሃፊቲ ተጋሩ ንሙድቃስን ንምክሳርን፤ ካብ ማእከላይ መንግስቲ ክሳብ ታሕቲ ናይ ዕንወት ስራይ ተዘርጊሑ አሎ።

ካብ ልዕሊ ዚ ድማ ተጋሩ ብምክንያት ብሄራዊ መንነቶም ይህደኑ አለው። እቲ በዓል ሃፍቲ ጥራሕ ዘይኮነ እቲ ማእከላይን ንእሽቶን ንብረት ዘለዎ፤ ካብ 1 ሚልዮን ዝዛይድ ካብ መላእ ኢትዮጵያ ዝተበተነ ትግራዊ ካብ ጸበባ ይነበር አሎ። ካብ ቀደም ጀሚሩ ካብ እዋን ሕሉፋት ስርዓታት ኣትሒዙ ካብ ቡዙሕ ከባብታት ኢትዮጵያ ትግራዊ ዘጣዩሶም፤ በብዓይነቱ ካብ ሕርሻ ክሳብ ክሳብ ኣፍረይቲን ኣገልግሎት ዝህቡን ትካላት ካብ ሓደጋ ወዲቕም አለው።

በዓል ሃፍቲ ንናይ ትርፌ ተበግስኡ ናብ ድሌቱ ክኸይድ ባህሪያዊ እካ እንተኾነ፤ ብዚ መጠን እዚ ዝዚፍ ዓቕሚ ዘለዎ ትግራዊ ካብ ትግራይ ወጻእ ንሓደጋ ካብ ዝተጋለጸ ኩነታት ክርከብ ዝኸኣለ ግን፤ ካብ ትግራይ ዘሎ ብዝተፈላለዩ ምክንያታት ዝግለጽ ናይ ቁጣብ ውድቀት ዝፈጠር እዩ። እዘም ምክንያታት ካብ ጅኦፖለቲካን ድሕንነት ክሳብ ናይ ፓሊስን ቢሮራስን ተጻብኦታት ዝሓዙ ኮይኖም፤ እዚ ንምቕያር ብዝበለጸ ድማ ትግራይ ንባዕላ ለሚዓ ንካልኦት ዕድል ክትፈጠር ዘኸእል ወያነ ክውላዕ፤ ነቲ ካብ ስትራቴጂ ክልተ ዝተጠቐሰ ኩለመዳያዊ ምድላውን ህንጻትን ዝመርሕ ዘመናዊ ኩባንያ ክህሉ ግድን ይኸውን።

እዚ ክጣዩስ ተድልዩ ዘሎ ባንኪ/ኩባንያ እምበኣር ነዚ ካብ ስደት ዘሎ ዝዚፍ ዓቕሚ ዘለዎ ካብ ሓደጋ ወዲቑ ዘሎ ትግራዊ ካብ ምድሓን፤ ኢሉ ውን እዚ ሓይሊ ናብ ትግራይ ተመሊሱ ንባዕሉን ንትግራይ ከመይ ከመዘልምዕ ዝምልከት ተልእኾ እዩ ዝህልዎ።

ከምኡ ምኻኑ ድማ ካብ ተራ ካብ ምልቃሕን ምቓርን ዝርከብ ትርፍን ረብሓን፤ ከም ተወሳኺ ብሄራዊ ዕላማ ዝስከም ኩባንያ ይኸውን። ከም መጠን ኩባንያ ህልውንኡ ከረጋግጽ ኢሉ ውን ሽቱኡ ክወቅዕ ኣትራፊ ክኸውን ግድን ኮይኑ፤ ቀንዲ ጠመትኡ ካብ ምውሓስ ንብረትን ህይወትን ካብ ኢትዮጵያ ፍሕ ኢሎም ዘለው ተጋሩ ይኸውን። ካብዚ ብተወሳኺ ምርጋጽ ብፍላይ ድማ ካብ ምስላጥን ምምራሕን ወፍሪ ትኹረት ዝገብር ይኸውን።

ብሓፈሻ ዕላማ ኩባንያ ትግራይ፤ ሕዚ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ፓለቲካውን ቢሮክራሲያውን ተጻብኦ ንምምካት፤ ኣብ ቀጻሊ ዝህሉ ዝዚፍ ፓለቲካዊ ቁልውላው ኢትዮጵያ ኣብ ተጋሩ ዘብጽሖ ሓዲጋ ንምቕናስ፤ ኣብ ኢትዮጵያ ናብ ትግራይ ዝገበር ስደት ተጋሩ ናብ ዕድል ንምልዋጥ፤ ኣብ ነዊሕ ኣመተ ድማ ሃገረ ትግራይ ምዕብልትን ብልጽግትን ንምግባር ንምርምርን ልምዓትን ዝኸውን መበገሲ ማል ንምፍጣር ዝግለመ እዩ ዝኸውን ዘሎ።

ከምዚ ዝበለ ናይ ልምዓትን ብሄራዊ ድሕነትን ተልእኾ ዝተሰከመ ሓርበኛ ኩባንያ፤ መሰረታዊ ብሄራዊ ዕላማ ትግራይ ክዕወት ኣዝዩ ወሳኒ ግደ ኣለዎ። ሓርበኛ ኩባንያ ትግራይ ናብ ተግባር ብህጹጽ ዝኣቱ ኮይኑ፤ ኣብ ሓጽርን ነሕን ግዜ ዝቐመጡ ሽቶታቱ ንምዕዋት ዝኸእልዎ ኣሰራርሓታትን ተግባራትን (በዝበለጸ ብሰብ ሞያ ተነጺሩ ዝቐርብ ኮይኑ)፤ ኣንፈት ንምሕባር ዝኣክል እዞም ዝስዕቡ ነጥብታት ምቕማጥ ይከኣል፤

- I. ቀዳማይ ተግባር ኮይኑ ዝስራዕ - ነዚ ኩባንያ መበገሲ ዝኸውን ማል ኣብ ሰብ ሃፍቲ ተጋሩ፤ ናይ ደገ ሰብ ሃፍቲ፤ ናይ ትግራይ ልቓሕን ዕቃርን ትካላት፤ ትእምት፤ ኣብ ማሕበራዊ መተሓጋዝ ትካላት፤ ኣብ ዲያስፓራ/ኣብ ደገ ዝነበሩ ተጋረን መላእ ህዝብን ኣለግዲልካ ዝእከብ ይኸውን።
- II. እዚ ኩባንያ እዚ ኣብ ኢትዮጵያ ዝፍጠር ፓለቲካውን ቁጠባውን ሃዋህው ከይሃስዮ መእታን - ባዕሉ በዝፈጥሮ ወይ ድማ ብጽምዶ ምስ ናይ ተጋሩን ናይ ደገን ትካላት፤ ኣብ ካልኦት ሃገራት ህልውና ክህልዎ ኣብ ፈለማ ብትልም ኣገባብ ምስራሕ።
- III. ኣብ ኢትዮጵያ ዘለው ናይ ተጋሩ ሰብ ሃፍቲ ንብረትን ዝኾኑ ትካላት ንምድሓን ብምሉእ ወይ ብኼር ምዕዳግ። መሊስካ ምሻጥ። ኢሉ ውን ተጋሩ ሰብሃፍቲ ዓውዲ ክቕይሩ ወይ ውን ኣብ ኢትዮጵያ ወጽዮም ናብ ትግራይ ወይ ድማ ናብ ካልኦት ሃገራት ክዋፈሩ ምስ ዝደልዩ ዝድልዩም ናይ ልቓሕ ሓገዝ ምሃብ።
- IV. ኣብ መለኣ ኢትዮጵያ ዘሎ ትግራዊ ብፓለቲካውን ቢሮክራሲያውን ሽርሒ ንብረቱ ከይሸይጥ ጅሆ ተታሐዙ ንክራሳታትን ምጥፋእ ህወይወትን ከይጋለጽ፤ በዝተራቐቐ ኣገባብ ነዚ ንብረት እዚ ኣብ ምዕዳጋን መሊስካ ምሻጥ፤ ነቲ ንብረት ብትሕጃ ወሲድካ ናብ ትግራይ መጽዩ እግሪ ዝተኸለሉ ልቓሕ ምሃብ። ከም መንበርን ንስራሕን መካየድን ዝውዕል ህንጻታት ዘለዎም ተጋሩ መሸጣ ዘይቐንዕ እንተኾይኑ፤ ክሳብ በብካበቢብኡ ኣብተን ሓዲጋ ዘለወን ክልላት ውን ጨንፈር ከፊትካ ብውክልና ወሲድካ ክካረ ብምግባር፤ ክፍሊት ክራይ ናብ ባንኪ ሒሳብ ቁጽሪ በዓል ዋና ኣታዊ ምግባር።

- V. ካብ ኢትዮጵያ ናብ ትግራይ ዝግበር ስደት ብዝተጸገገን ዝተዋደደን ኣገባብ ምምራሕ። ስደተኛታት ኣብ ትግራይ እግሪ ከተኸሉን ኣካል ልምዓት ክኾኑን ምእታን፤ ብንጹር ናይ ሰፋራን ልምዓትን ስትራቴጂታት ነዲፍካ፤ ናይ ስራሕ ፈጠራን ስልጠናን ዕዳጋ ምትስሳርን ምፍጣር። ንመጀመሪ ዝኸውን ማል ብተመጣጣኒ ወለድ ምፍቃድ። ስጦም ክትትል ውን ምክያድ
- VI. ዘመናዊ ቴክኖሎጂ ብምትእተታውን ተመዘበልቲ ኢሉ ውን ነገር ሕ/ሰብ ኣብ ዘመናዊ ቁጠባ ዝገብሮ ዘመናዊ ቁጠባ ዝጥልቦ ማል ናይ ምፍራይ ስራሕቲ ምሕጋዝ።
- VII. ትግራይ ርእሳ ኪኢላ ብናይ ባዕላ ብሄራዊ ባንክ ኣቢላ ሸርፊ ወጻኢኣ ትውንነሉ ዕድል ክሰብ ዝፍጠር፤ እዚ ኩባንያ ብቐንዱ ብሕጋውን ብዘይሕጋውን መገዲ ንትግራይ ዘድልዩ ሸርፊ ወጻኢ ኣብ ምውህላልን ንተጋሩ ሰብ ሃፍቲን ንመንግስቲ ትግራይን እኹል ኣቕርቦት ዝረኽቡሉ መገዲ ምፍጣር።
- VIII. ኣብ መጽናዕትን ውፍርን ሃፍቲ ተፈጥሮ ትግራይ/መሬት ብፍላይ ድማ ምዕራብን ደቡብን ትግራይ፤ ዕድላት ወፍሪን ዓለምለኸውን ዕዳጋን ተማቲ ዝህሉ ስራሕቲ፤ ምስ መንግስቲ ትግራይ ተሓባቢሩ ዝተወሃደ ጽንዓትን ምትዕርራይን ምስላጥ። ብዝበለጸ ድማ ኣብ ትግራይ ርእሱ ዝኸኣለ ናይ ወፍርን ፈጠራ ስራሕን ማእኸል ምርምርን ስርጸትን ክህሉ ቱኸረት ሂብካ ምስራሕ ... ወዘተ። ዝተረፈ ብሰብ ሞያ ብጽንዓት ብዝርዝር ዝቐርብ ይኸውን።

ምዕራፍ አርባዕተ

መድምደምታ

ንሕና ታሪኽ ዝሰራሕና፣፣ ታሪኽና ዝኸብደና፣ ታሪኽና ዓለም ዝፈለጠ፣ ... ግን ድማ ታሪኽ ዘርዩና፣ ኣብ ቀዳማይ ሚሊንዮም ኣብ ቅርቅርቲ ዓለም ከምዘይበርና ኣብ ካልኣይ ምሊንዮም መገዲ ቀልቁለት ክንከየድ ተገዲድና፣ ሳልሳይ ምሊንዮም ክብሕት ኣስታት 100 ዓመታት እንትተርፎ ክንልዓል ፈቲና መሊስና ወዲኛና ኣብ መጻብብ ኣቲና፣ ኣብ ዓለም ጉቡእ ቦታና ክንረከብ ከይከኣልና ተሪፍና ንሳቕ ዘለና ህዝቢ ኢና።

ተጋሩ ንሕናነትና ዝያዳ ዝገልጽ እቲ ሕዚ ዘለና ዝድህሰስን ዝጭበጥን ቁሳዊ ኩነታትና ኣይኮነን። ንሕና ሓዲ እዋን ኣብ ዓለም ሰብን ተፈጥሮን ስዒርና፣ ንባዕልና ጥራሕ ዘይኮነ ንጠቕላላ ወድሰብ ምዕባል፣ ራህዋ፣ ፍትሕን ርትዕን ክነረጋግጽ፣ ታሪኽ ዝሓረየና ኣብ ዓለምና ኣብ ዘለው ዓበይቲ ብሄራት ቅድሚት ንስራዕ ብሄር ኢና። ነዚ ምስክሩ ስልጣናን ንዕኡን ዝተሰከመ ታሪኽናን እዩ።

ንሕና ንሕና ዝኾና ብምኽንያት መንነትና፣ ስርዓተ ክብርና፣ ኣሰር ስልጣናን ታሪኽናን ክሳብ ዝኾነ ድማ፣ ሕዚ ውን ነዚ ዓቂብና ኣብቲ ሕዚ ዘለናዮን ንሓዋሩን ዝህሉን ዓለምለኻዊ መድረኽ ጉቡእ ቦታና ከይረኽብና ክንቀስን ኣይንኽእልን። ኣብ መንነትና ዝፍልፍል ራእና ድማ ነዚ ኣለሻ ጉቡእ ቦታናን ትግባርኡን እዩ ክኸውን ዘለዎ።

ነዊሕ ታሪኽና፣ ብዕሊ ዝፍለጥ ድሕሪ ውድቀት ስሙይ ኣኸሱማዊ ስርዓተ መንግስትና ዘሎ መዋእል ታሪኽና፣ ታሪኽ መኸተ ቃልሲ ምርግጋጽ ህልውና እዩ። ብዝበለጸ ድማ ስልጣና ተበሪዙን ተኸሊሱን ብሃይማኖታዊ ምስምስ ተላዕጢጡ ኣብ ሸዋ ኣብ ዝትከል ንዝዘለዎ ተጻብኦን ኣዝዩ ፈታንን ዋጋ እንዳኸፈለና ዝርከብ እዩ። ኣብ 13 ክ/ዘመን ክሳብ ሕዚ ኣብ ዘሎ መዋእል፣ ኣብ ልዕሊ መንነትና፣ ታሪኽና፣ ስርዓተ ክብርናን ባህልናን ዘዩቃርጽ ተጻብኦ በጺሑና እዩ። ናትና ናይ ተጋሩ ታሪኽ ተጻብኦና ፍሉይ ዝገብሮ ድማ ብሸምታ ሃገርና ንብላ ዝተፍነውን ንሕና ባዕልና ብሄራዊ ዕላማና ከየነጸርና መሳርሒ ጥፍኣትና ኮይና ክንቅጽል ምኽኣልናን እዩ።

ግን ንምንታይ ከ ከክንዲ ተጻብኦ ይገጥመና? ሰለምንታይ ከ ንሕና ተጋሩ ታሪኽና ታሪኽ ተሓጋግዘቲ ተጻብኦትና ክኸውን ከኣለ?

ናይዚ ኩሉ ኣብ ብሄራዊ መንነትናን ህላውናን ዘጋጠመ ዕንኪልል ቀንዲ መበገሲ፣ ብፍላጥን ብዘይፍላጥን ንሕና ዝተሰከምናዮን ነጸባርኛን ኣብ መንነትና ዝበገስ ስነ-ልቦናና እዩ።

ብሓጺሩ ጸላእትና ዝጸብኡና ብምክንያት መንነትና እዩ። ንሕና ንገብሮ መልስን መኸተን ድማ ብምክንያትን ምእንተን መንነትና እዩ ዝነበረን ዘሎን። ነዚ ኢና ነጺርና ዕላማ ዘይመስረትናሉን ንስለምዕዋቱ ዘይተሳእናሉ።

ኣብዚ ነዊሕ ታሪኽ ዚ ዝበጸሐና በደል ተደሚሩ ተቐኒሱ፤ ብምክንያት መንነትና ምኻኑ ዘየማትእ ኮይኑ፤ ብዝበለጸ ኣብ መንነትና ዝበጸሐ ተጻብኦን ንሕና ንምድሓን ዝኸፈልናዮ ዋጋን ዝምልከት ንጹር ስእሊ ከትሕዘና ዘኸእል፤ እቲ ድሕሪ ሞት ሃጺይ ዮሃንስ 4ይ ክሳብ ሕዚ ኣብ መዋኸል 130 ዓመት ዘለናሉ ኩነታት እዩ። ከምቲ ኣብ ላዕሊ ኣብ ካልኦት ክፋላት እዚ ጽሑፍ ዝተገለጸ፤ ሞት ዮሃንስ ነቲ ሕዚ ዘለናዮ ኩነታት ዝፈጠረ ነጥቢ መቐይሮ እዩ። ብርግጽ ውን እቲ ዝኸፍኦ ናይ ህልውና ሓደጋን ንምህላው ዝኸፈልናዮ ዝመረረ ዋጋን ኣብዚ መዋኸል እዚ እዩ ዝግልብ። ብውሑዱ ካብ ቀረባ እንተጀሚርና እኳ ክልቲኦም ብኣቦሓጎታትናን ኣያታትን ዝተፈጸሙ ወያነታት እንተሪኢና፤ ኣካል ናይዚ ዘይዛሪ መንነታዊ ቃልሲ እዩም።

እንተኾነ እቲ ሕዚ ዘለናዮ ኩነት ኣብዚ ተኸታታሊ ቃልስ ንምርግጋጽ መንነትናዊ ህላወን ዋጋኡን ካብቲ ዝሓለፈ ፍልይ ዘብሎ፤ ብውሑድና ልዕሊ ዓቕምና ዝመረረ ዋጋ ከፊልና ተዓዊትና ኣብ ዝበልናሉ ጽባሕ ዝተፈጠረ ሓደጋ ህላወ ምኻኑ እዩ። ከምኡ ክኸውን ድማ ካብ ናይ ጸላእትና ተጻብኦ ናይ ባዕልና ጌጋ ዘበጸሐልና ሃሰያ ይዛይድ። ኮታስ መወዳእታ ዘይረኽበ ሕዚ ውን ጸገምና ባዕላዊ ተጻብኦ ዝግብለሎ ዕንክሊል እዩ።

130 ዓመት ኣብ ዕንክሊል ኣቲና ዝኸፈልናዮ መሪር ዋጋ መመሊሱ ብዜሮ እንዳተባዘሐ ካብ መገዲ ጥፍኣት ክንወጽእ ኣይከኣልናን። ህልው ኩነታት ዝመረረ ዝገብሮ ድማ ሕዚ ውን ኣብ 21 ክ/ዘመን ኣብ ናይ ብሄራዊ ህላወ ሓደጋ ምእታውና እዩ።

ሎሚ ውን ኣብ ክንዲ ብዛዕባ ሳይንስን ቴክኖሎጂን ንመራመር ኣብ ሕቶ ምርግጋጽ ህላወ ኣለና። እዚ ንፃና ንቶም ኣብ 21 ክ/ዘመን ዝበለጸ ትምህርትን ቴክኖሎጂን ዝተጠገኑና ተጋሩ መንቅሒ ደወል ኮይኑና ካብቲ ንቡር መገዲ ክንወጽእ እንተዘይከእልና፤ ንህዝብና ክነድሕኖ ዘለና ዕድል ትሑት እዩ ወይ ውን ፈጺሙ ኣይክህልውን።

ሰለዚ እዚ ሎሚ ፍልጠትን ትኩስ ጉልበትን ዝተሰከመ ሓዱሽ ወለዶ ትግራይ ክቐዶ ዝግባእ ኣንፈት ቃልሲ፤ 130 ዓመት ዘይተፈትሐ ጉዕዞ ዕንክሊል ፈንጢሑ ዝወጽእ እዩ ክኸውን ዘለዎ። እዚ ወለዶ እዚ ካብቲ ዝተለመደ መገዲ ዕንክሊል ፈንጢሑ ምስዘይወጽእ፤ ህዝቢ ትግራይ ይትረፍ ሰላም፤ ልምዓትን ዲሞክራሲን ክረከብ፤ ካብቲ ሕዚ ዘለዎ ኩነታት

ውን ንድሕሪት ክምለስ ምናልባት ውን መሊኡ ክወድቀሉ ዝኸኸል ተኸኸሎ ከምዘሎ ንጻት ውን ክንክሕዶ ዘይብልና ሓቂ እዩ።

እዚ ወለዶ እዚ ብድፍረት ካብ ጌጋ ኣቦታቱ ተማሂሩ፤ ዘይተፈትሐ ሕቶ ትግራይ ክፈትሕ ዝኸኸል ሓሳብ እዩ ከአንፍት ዘለዎ። ቅድሚ ሕዚ ኣብ መዋእል 130 ዓመታት ዘይሕተት፣ ዘይብሃል፣ ዘይግመት፣ ዘይሕሰብ ዝነበረ ሓሳብ ኣልዒሉ ዩ ሓዱሽን ዘልኣለማውን ፍታሕን ከማዲ ዘሎዎ። ቲ ናይ 130 ዓመታት ዕንኪልል ክፍንጣሕ ኣለዎ።

ካብ ደሕሪ ሕዚ ግዜ ምጥፋእ ኣየድልን። ህላወና ዝረጋገጽ ብናጻ ሃገረ መንግስቲ ትግራይ እዩ። ብሄራዊ ራእና ዝገሃድ ኣብታ ጸላኢት መንነትናን ብሄራዊ ዕላማን ዝኾነት ኢትዮጵያ ኮይንካ ኣይኮነን። ሕልምና ክገሃድ ዝኸኸል ንራእና ዝሰርሑ፣ ራእና ዝስከሙን ራእና ዝሕልውን ናይ ናጻ ሃገርና ብሄራዊ ትካላት ምስንውንን ደኣእምበር፤ ኣብታ ምስ ጸላእትና ንማቐላ ሃገር ናይ 6 ሚሊታዊ ድምጺ ሒዝና ናይ ጊላነት ገደ ተሰኪምና ኣይኮነን።

እዛ ሎሚ ጠኒስና ጽባሕ ኣብ ቀረባ ንወልዳ ናጻ ሃገርና ትግራይ ሎሚ ርሕቕቲ ኮይና ዘይንበጽሓ ኮይኑ ዝስምዓና ብዙሓት ንኸውን። ንቡዙሓት ውን ትግራይ መሰል ሃገርነታ ክትውንን ኣለዎ ክበሃል ከሎ፤ ላግጽን ጽላለን ክመስሎም ይኸውን። ቁጽሮም ዘይንጻቕ ኣብ ናይ ኣተሓሳስባ ሓርነት ዘይበጽሑ ተጋሩ ከኣ ነዚ ሓሳብ ከም ጸላኢ ጸብጺቦም ብኣንጻርነት ሓሳብ ምሳሎምፍ ኣይተርፍን። እንተኾነ ትግራይ ካብ ኢትዮጵያ እንትርፎ ረብሓ እዚ እዩ ኢሎም ሞጎት ክገጥሙ ኣይኸኸሉን። ብሓጺሩ ንሰነ-ሞጎት፣ መርትዖ፣ ጭብጥን ራእን ሃገረ ትግራይ ክስዕሩ ኣይኸኸሉ።

ኣንጻር ከሎም ባዕላውንን ግዳማውን ተጻብኦታት መሰል ሃገርነት ትግራይ ንክረጋጽ፤ ንቃልሲ ሃገረ ትግራይ ዝግግት ሓይሊ ሰለዘይህሉ ከኣ፤ እንተወሓደ ኣብ ውሽጢ 10 ዓመታት ትግራይ ሃገር ኮይና ብሄረ ትግራይ ኣብ ዓለም ጉቡእ ቦትኡ ክረክብ እዩ።

ብርግጽ መስርሕ ምውናን ሃገረ ትግራይ ዝድንጉን ዝቕልጥፍብ ብቐንዱ ኣብ ምምካት ባዕላዊን ግዳማውን ተጻብኦ ዝህልወና ዓወት ዝድረኽ ኮይኑ፤ ኣብቶም መገዲ ተባሂሎም ተነጺሮም ዘለው ስልትታትን ስትራቴጂታት ዝህልወና ኣድማዓይነት ውን ወሳኒ እዩ። ሃገረ ትግራይ ኣብ ርእሱ ዘቐመጠ ትግራዊይ ሕ/ሰብ ብዕወት ኣገባብ እንተፈጠርና ግን እቲ ዝተረፈ ቀሊል ዕዮ እዩ።

ተፈጥሮኣዊት፣ ሕጋዊትን ዘልኣለማዊት ሃገረ ትግራይ ዝኸፈልና ከፊልና ህያው ክንገብራ ንለዓል።

ትግራይ፣ ሃገርና ክትህለውና ንደሊ ንካልኦት ብምጽላእ ወይ ምስ ካልኦት ንዘይምንገር ኣይኮነን። ሃገርና ክንውንን ንደሊ ምእንተ ምርግጋጽ ህልውናና፣ ምእንተ ምርካብን ምብጻሕን ኣብ ዓለም ታሪኽና ዝሃበና ጉቡእ ቦታና፣ ምእንተ ምዕዋት ሕልምናን ብሄራዊ ዕላማናን ... ምኻኑ ብዘየላጠ ንዓለም ክንሙጉታ ኣለና።

ሃገርና ከይወነና ይትረፍ ኣብ ዓለም ዝግብኣና ጉቡእ ቦታናን ክብረትናን ክንረክብ፣ እቶም ኩሉ ወድሰብ ዝጠልቦም ሕቶታት ልምዓት፣ ሰላምን ዲሞክራሲን ውን ክንምልስ ኣይንኽእልን። ምስታ ምስ ጸላእትና ንማቐላ፣ ኣንጻር ሕልምናን ደው ዝበሉ ሓይልታት ዝውንንዎ ሃገረ ኢትዮጵያ ኮይና፣ ክንጠፍእ እምበር ህላውና ክረጋገጽ ኣይኽእልን።

ሃገርና ክትህልውና ቆሪጽና ተላዒልና ዘለና ከም ህዝቢ ራእና ንምዕዋት፣ ታሪኽና ኣብ ዓለም ዝሃበና ጉቡእን ሕሩይን ቦታና መሊስና ንምርካብ ምኻኑ ደጋጋሚና ክንጭብጦ ዘለና ሕልምን ጋህድን እዩ። ንፈተውትናን ጸላእትናን ክነጨብጦም ዝግባኣና ሰረተ እምነት ከኣ እዚ እዩ።

ንዓለም ፊትንፊት ንግጠማ! ዓለም ንዝተቐለለን ሓይሉ ጸገሙ ንዝመከተን እያ ፍታሕ ትህብ። ባህጊ ሃገራውነትና ካብ ምግንጻል ዝሳገር መሰልን ፍታሕን ምዕዋት ተፈጥሮአዊ ብሄራዊ ዕላማና እዩ። ሃገርና ትግራይ ንጻና ምስጢር ምርግጋጽ ህላውናን ሙሉእ ሓርነትናን እያ። ብመገዲ ናጻ ሃገርና ኣቢልና ተፈጥሮአውን ታሪኻውን መንነትና ዓቂብና ክንለምዕ፣ ሰላም ክንረክብ፣ ዲሞክራሲ ክንሃንጽ ኢና። ንዓለም ድማ ካብ ናትጽነትናን ብሄራዊ ምዕባለንን ክንረብሓ ኢና።

ንሕና ኣብዚ ኣፍሪካ ዝበሃል ኣህጉር ብርሃን ክንኸውን ታሪኽን ተፈጥሮን ዝሓረየና ህዝቢ ሰለዝኾና፣ ንኣፍሪካውያን ኣሕዋትና ብርሃን ክንኮናም ኢና። ሃገርና ወድሰብ ብሰብነቱ ከበሩ ዝነበረላ፣ ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰላት ዝኸበሩላ፣ ሰብ ብብቕዓቱን ክእለቱን ዝምዘነላ፣ ደቂ ሰባት ተውህብኦምን ክእለቶም ገቢሮም ዝጽግዩላ፣ ሓቀኛ ናጻን ፍትሓዊት ሃገር ከም ትኸውን ከኣ ንህዝቢ ዓለም ክነረጋግጹ ንፎቱ።

ብሳይንስ ቴክኖሎጂን ትህነጽ ናጻ ትግራይ፣ ንዝበለጸ ህይወት ደቂ ሰባት ክትሰርሕ እያ። ብፍልጠትናን ዓቕምናን ኣብ ሃገርና ንሃንጾ ቴክኖሎጂ፣ ንደቂ ሰባት ካብ ሰብ ስራሕን ተፈጥሮአውን ሓደጋታት ዝከላኸልን ዝፍውስን እምበር ንጥፍኣት ዝውዕል ኣይኸውንን። ኮታስ ናጻ ሃገረ ትግራይ ኣብ ዓለም ፍትሒ ክነግስ፣ መስል ደቂ ሰባት ክኸበር፣ ደቂ ሰባት ብናጽነት ክነብሩ እጃማ ክተወፊ እያ።

ምዕራፍ ሓሙሽተ

ምስሊ ተፈጥሮአዊት፣ ሕጋዊትን ዘልካለማዊትን ሃገርና ትግራይ

ሕገ-መንግስቲ

ሕግጋት ሰብአውን ዲሞክራሲያውን መሰላት ደቂ ሰባት፣ መትከላት ዲሞክራሲ፣ ስርዓተ መንግስቲ፣ ስርዓተ ፓለቲካ፣ ወሰን ስልጣን ትካላት መንግስቲ፣ መትከላት ሃገራውነት፣ ብሄራዊ አርማ፣ ባንዴራ፣ ብሄራዊ መዝሙር፣ መትከላት ውሽጣውን ናይ ወጻኝን ፓሊሲ ... ወዘተ ዝሓዘ ካብ ሊበራል ፓለቲካዊ ፍልስፍና ዝቐዳሕ ሕገ-መንግስቲ ብምልኣተ ተሳትፎ ህዝብና ዝጸድቕ ይኸውን።

ሕገ-መንግስቲ ትግራይ ዝዓቦየ ዕላምኡ ምውሓስ ሃገራዊ ህልውና ሰለዝኸውን፣ ዋላ ውን ምሉእ ዘይጉዳል ውልቃ ፓለቲካዊ፣ ማሕበራውን ፓለቲካውን ናጽነትን ዜጋታት ብሓፈሻ ድማ ደቂ ሰባት ዝረጋገጽ እንተኾነ፣ ስርዓተ ክብርታትና ናብ ሓዲጋ ዘእቱ ተጸብኦ ንንምካት ትግራዊ ዓቃቢ/conservative ፓለቲካዊ ፍልስፍና ዝውድኖ ክኸውን እዩ።

ዓለምለኸውያን ሕግታት ከከም ኣድላይነቱ ምስ ትግራዊ ኣተሓሳስባ ተሳንዮም ኣካል ሕገ-መንግስቲ ዝኾኑሉ ዕድል ውን ክፍጠር እዩ።

ቅርጺ ሃገረ መንግስቲ ትግራይ

ቅርጺ ሃገረ መንግስቲ ትግራይ ዘይተማእኸለ ኣሃዳዊ ክኸውን እዩ። ሓድነትና ንምጥካር ኢሉ ውን ናይ ሓባር መንነትና፣ ስርዓተ ክብርናን ባህልናን ብውዱን ኣገባብ ንምልማዕ፣ ሓዲ ስሕበት ማእከል ዘለዎ ሓያልን ዱልዱል ኣሃዳዊ ማእከላይ መንግስቲ የድልየና። ካብቲ ዘለናዮ ዱሒርን ድኻን ቁጠባ ቀልጢፍና ክንወጽእ፣ ዝተዋደደ ፓሊስን ስትራቴጂን ዝሕንጽጽን ዝፍጽምን ማእከላይ መንግስቲ ከድልየና እዩ።

ከባቢያዊ ምሕደራታት ዝምልከት፣ ቅርጺን ቅደም ሰዓብን እቲ ሕዚ ዘሎ ምሕደራ ብቐጻልነት ጊምጊምካ ዝመሓየሽ ኮይኑ፣ ቡብርኩ ዘለው ኣካላት ምምሕዳር ምስ ህዝቢ ቀሪቦም፣ ንዘጋጥሙ ጸገማት ቁልጡፍ ምላሽ ብምሃብ ህዝቢ ኣተሓባቢሮም ንክሰርሑ፣ እኹል ናይ ምፍጻምን ምውሳንን ሰልጣን ዝህብ ዘይተማእኸለ ምሕደራ ይኸውን። ዝርዝር ትሕዝትኡ ተጸኒዑን ተሰኒዱን ምስ ኣንፈት ሕገ-መንግስቲ ተሳንዮ ዝሰፍር ይኸውን።

ስርዓተ ፓለቲካ

ብሄራውን ሕልምን ራኝን ብሄረ ትግራይ ትስከም ሃገረ ትግራይ፤ ልዕሊ ኹሉን ቅድሚ ኹሉን ንብሄራዊ ሓድነትን ህልውናን ትኹረት ትህብ። ብሄራዊ ሓድነትና ድማ ኣብ ምርግጋጽ ፍጹም ዲሞክራሲያውን ፍትሓውን ፓለቲካዊ ስርዓት ይውሰን። ምንም ባለቤት ዘይብሉ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ክህሉ ድማ ዜጋታት ሙሉኡ ዘይገድል ዲሞክራሲያዊን ሰብኣውን መሳለቶም ክኸበር ኣለዎ። ሓሳባቶም ብናጽነት ዝገልጹ ዜጋታት፣ ንሕ/ሰብ ጽጹይን እዋናውን ሓበሬታ ዘብጽሑ ናጻ ሚድያት፣ ልዕልና ሕጊ ዘኸበሩ ናጻ ኣብያተ ፍርዲ ክህልው ኣለዎም።

ዜጋታት ውልቃውን ብሄራውን ረብሕኦም ከደንፍዑ ካብ ብፓለቲካዊ ውድባት ምውዳብ ክሳብ ሲቪልን ሲቪክን ማሕበራት ከጣይሱ ሙሉኡ መሰል ክህልዎም እዩ። ኮታስ ሃገረ ትግራይ ዱልዱል ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ክትሃንጽ ሊበራል ዝበሃል ሕብረ-ውድባውነትን ናይ ሓሳብ ቡዙሕነትን ዘተኣናግድ ፓለቲካዊ ሜዳ ክትሃንጽ ግድን እዩ።

ናይ ስልጣን ስግግር ቡብ 4 ዓመቱ ብዝካየድ ዲሞክራሲያዊ ተኣማናን ናጻን መረጃ ክካየድ እዩ። ድምጺ ብዙሓት ኣብ ታሕተዎይ ቤት ምክር ተወከልቲ ህዝቢ ኣትዩ፤ ኣብ ፓሊስታትን ስትራቴጂታት ብሓፈሻ ኣብ ምርግጋጽ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት እጃሞም ከበርክቱ ምእንታን፤ ተመጣጣኒ ውክልና (Proportional Representation) ዝህብ ኣገባብ መረጃ እዩ ዝህሉ።

ፓርላማ ትግራይ ትግራይ ታሕተዎይ ላዕለዎይን ኣብያተ ምክር ተባሂሉ ኣብ ክልተ ዝምክል ክኸውን እዩ። ላዕለዎይ ቤት ምክር ኣብ ከም ምምሕያሽ ሕገ መንግስቲን በጀትን ዝኣመሰሉ ዓበይቲ ዛዕባታት ዝውስን ዝተፋለላዩ ፍልልያትን ክፋላትን ሕ/ሰብን ትካላትን ዝውክል ክኸውን እዩ። ንላዕለዎይ ቤት ምክር ሃገረ ትግራይ ዝውክሉ ሰባት ካብ ቡብርኩ ዘለው ምምሕዳራትን ዝተፋለላዩ ጉጅለኣዊ መንነት ዘለዎም ክፋላት ሕ/ሰባትን ብኣብያተ ምክርን ካልእ ተመሳሳሊ መገድን ዝምረጹ ይኾኑ። ኣባላት ታሕተዎይ ቤት ምክር፤ ወንበር ዝሰዓሩ ኣባላት ተናሓሳሕቲ ውድባት ወይ ድማ ውልቀ ሰባት ዝውክሉ ይኾኑ።

ካብብያዊ መምሕዳራት/ወረዳ ዝምልከት ንጽል ኣብያተ ምክር ዝህልዎም ኮይኖም ልክዕ ኣብ ግዘ ስሩዕ መረጃ ናይ ዝውከሉ ሰባት እኩብ ይኸውን።

ብሓፈሻ ትሕዝቶን መርሖታትን ፓለቲካዊ ስርዓት ሃገረ ትግራይ ብኣንፈት ሕገ-መንግስቲ ተጸኒዑን ተነጺሩን ዝጸድቕ ይኸውን።

ሰነ-ሐሳብ ፓለቲካ-ቁጠባ

ትግራይ ገዢ ማህበራውን ቁጠባውን መዋቅራዊ ጸገም አለዋል። ገዢ ድህረትን ድክነት አሉ። ቁጠባዊ ዓቅሚ ትግራይ ተጸኒው አይተነጸረን። ብዓብይኩ ካብ ትሕቲ ሓደጋ ብሄራዊ ሀልውና ኮይና ፈጣን ዕብዮት ከተምዘግብ ግዘ ዘይህብ ናይ ልምዓት ሕቶ አለዎ።

ካብ ትሕቲ ብሄራዊ ሓደጋ ኮይና ካብ 21 ክ/ዘመን ካብ ትሕቲ ፈተነታት ዓውለማነት ካብ ኣዘዩ ትሑት ሳይንሳውን ቴክኖሎጂውን ድህረ ባይታ ዘለዎ ቁጠባ ተበጊሶ ፈጣን ዕብዮት ክተመዘግብ፤ ውሽጣውን ግዳማውን ማሕለኻታት ከጋጥሙዎ እዮም። ሰለዘኾነ፤ መንግስቲ ዝመርሖ ህንጻት ርእሰ-ማላዊ ስርዓት ንውሱን ግዘያት ከድሊ እዩ። እንተኾነ እዚ መንግስቲ ዝመርሖ ርእሰ-ማላዊ ስርዓት ብሊብራል ፓለቲካ ሰለዘምእዘን በዘበዘትን ጨቆንትን ትካላት ዝህልውዎ ኣይኸውን።

ካብ ብሄራዊ ራእና ዝበገስ ሕድሕድ ትግራዊ ሓርበኛዎ ዕማሙ ሰለዘዋጸእ፤ መንግስቲ ልምዓት ንክሳለጥ መሪሕ እጃሙ ክዋጸእ ዕድል ሂብካ፤ ጎረቤቲ ዚ ካብ መርሖ ናጻ ዕዳጋ ዝሳለጥ ህንጻት ቁጠባዊ ትካላት ክህሉ እዩ። ቁጠባና መዋቅራዊ ሽግግር ፈጠሩ ዕብዮትና ናብ ዘይምለሰሉ ብርኪ ምብጽሖ ምስተረጋገጸ፤ ሕግታትን ትካላትን ናጻ ዕዳጋ ዝመርሖ ናይ ዜጋታት ዋንነት ንብረትን ፍልጠን ዘክብር ስርዓት ርእሰ-ማላዊ ዝተከለሉ መስርሕ ክህሉ እዩ።

ድሕሪ ምርግጋጽ መዋቅራዊ ሽግግር፤ ብሄራዊ ዕላማ ዝተሰከሙ ሕግታትን ትካላት ናጻ ዕዳጋ ምስደልደሉ፤ ካብቲ ብቐንዱ ዘፈር ውልቀ ዝውንኖን ዘሳልጦን ቁጠባ፤ መንግስቲ ዋላ ውን ካብ ምምዕባል ቴክኖሎጂን ምቅልጣፍ ውፍርን ዓብይ እጃም ዝህልዎ እንተኾነ፤ ካብ ምስላጥ ልምዓት ብተወሳኺ ማህበራውን ቁጠባውን ፍትሒ ክረጋገጽ ካብ ምምርቓሕ ሃፍቲ ዓብይ እጃም ክህልዎ እዩ።

እዚ ዝኸውን ማህበራውን ቁጠባውን ልዕላ ትሕትና ኣንጻር ስርዓተ-ክብርና ካብ ልዕሊ ምኻኑ፤ ንብሄራዊ ሓድነትና ሓደጋ ሰለዘኾነ ክእረም ሰለዘለዎ እዩ። ሰለዚ ሰነ-ሐሳብ መንግስቲ ዝመርሖ ህንጻት ርእሰ-ማላዊ ስርዓት መሸጋገሪ ደኣ እዩ ዝኸውን እምበር፤ መሽምብቲ ፓለቲካዊ ቁጠባውን ስርዓት ሃገረ ትግራይ ማህበራዊ ዲሞክራሲ/Social Democracy እዩ።

ጉዳይ ዋንነት መሬት

ዋንነት መሬት ትግራይ ብዓይኒ ፈጣን ልምዳትን ማሕበራዊ-ቁጠባዊ ፍትሕን እዩ ክምዘን ዘለዎ። ካብዚ ብተወሳኺ መሬት ትግራይ ኣብ ውሽጡ እንታይ ዓይነት ሃፍቲ ከም ዝሓዘ ኣይተጸንዐ። ኣብ ልዕሊኡ ምስ ስልጣነናን ታሪኽናን ተዛሚዶ ኣብ ልዕሊ ምድርን ትሕቲ ምድርን ኣዝዮም ብዙሓት ቅርስታት ኣለውና። ስለዚ ድማ ካብ ዜሮ ተበጊስካ ዋንነት መሬት ትግራይ ብውልቀ ይኹን ክትብል ዘጸግም እዩ።

ልምዳት ዝምልከት፤ እቲ ሕዚ ብዋንነት መንግስቲ ዝፍልጥ መሬት፤ ብፍላይ ኣብቶም ሰፋሕቲ ናጻ መሬት ኣለዎም ዝበሃል ክባብታት፤ መንግስቲ ዋንነት ወሲዶ ናይ ሕብረት መንበርን ሕርሻውን ናቕጣታት ክፈጥር ኣለዎ። እዚ ንግዚኡ ብዋንነት መንግስቲ ዝካየድ ኮይኑ ኣብ መስርሕ ናብ ውልቀ ዋንነት ዝሳጋገረሉ መገዲ ዝርኣይ ይኸውን።

ካልእ ኣብ ክሊ ልምዳት ክርክ ዘለዎ ነጥቢ፤ ኣብ ክሊ ልምዳት እሞ ድማ ጀማርን ፈጣን ልምዳት፤ መሬት ኣብ ኢድ መንግስቲ ክኸውን ከሎ እዩ ንዝርገሐ መሰረተ ልምዳትን ወፍርን ቀሊል ይገብር። እንተኾነ ጉቡእ ቀጻልን ዝኾነ ካሕሳን ክህሉ ግድን እዩ።

ኣብ ከተማ ዘሎዎ ዋናነት መሬትን ኩነታት ምብጻሕን ዕዳጋ ለዘን፤ ዳርጋ ናብ ውልቀ ዋንነት ዘዘምብል ሰለዝኸውን፤ ምስ ምስፍሕፈሕ ከተማታትን ምርግጋጽ ፍትሓዊ ክፍፍል ሃፍትን ተዛሚዶ እኹል መጽናዕቲ ተጌሩሉ፤ ናብ ውጺኣታዊ ውልቀ ዋንነት መሬት ዝሰጋገር ይኸውን።

ብሓፈሻ ዋንነትን ምሕደራን መሬት ብዓይኒ ብሄራዊ ረብሓና፤ ጠለብ ፋጣን ልምዳት፤ ፍትሕን ማዕርነት ዜጋታት፤ ምዕቃብ ክብርታትና ስልጣነና ተራእዩ፤ ከከም ኣድላይነቱ መንግስታውን ውልቃውንነት ዋንነት ብሕጋዊ ማዕቀፍ ተሳንዮም ዝኸድሉ ዕድል ክፍጠር እዩ።

ጉዳይ ሃይማኖትን መንግስትን

ትግራይ ሃይማኖትን መንግስትን ዝተፈላለዩላ ብሕገ-መንግስቲ ዝተረጋገጸ መሰል ኩሎም ሃይማኖታት ተኸብር ሃገር እያ ክትከውን።

ጉዳይ ሰራዊትን ምክልኻልን

ትግራይ ኣብ ንህልውንኣ ሓደገኛ ኣብ ዝኾነ ካባቢ ሰለትርከብ፤ ኣዝዮ ምዕቡልን ሓያልን ልእላውነትታን ክብራን ዝሕሉ ሓይሊ ምክልኻል ክህልዎ እዩ። ኣባላት ምክልኻል ብብሄራዊ

አገልግሎት ዝስርዑ ኮይኖም፤ ድሕሪ እኹል ስልጠና ንክልተ ዓመት ግልጋሎት ይህቡ። ብዘይናይ ዕድመ፤ ጾታን ሃይማኖትን አፈላላይ መናእሰይ ኩሉሻዕ 18 ዓመት ክመልኦም ከሎ፤ ናይ 12 ክፍሊ ፈተንኦም ወዲኦም፤ ናብ ብሄራዊ አግልግሎት ብምእታውን ወተሃደራዊ ስልጠና ዝወሰዱ ይኾኑ። ክልተ ዓመት አግልጋሎም ምስተፋነው ክሳብ 50 ዓመት ዝኣኸሎም፤ ዕቑር ሓይሊ ኮይኖም ሃገርም ጸውዒት ኣብ ዝቐረበትሎም ወተሃደራዊ ጉብኣም ይዋጽኡ።

ሓይሊ ምክልኻል ትግራይ ወተሃደራዊ ስልጠናን ንጥፈትን ጥራሕ ዘይኮነ፤ ማእከል መጽናዕትን ምርምርን ሳይንስን ቴክኖሎጂን ኮይኑ፤ ብበጀት ባዕሉ ካብ ምክኣል ብተወሰኹ፤ ሓርበኛዊ ተልእኾ ልምዓት ዝህልዎ ኮይኑ ክህነጽ እዩ። ኩሉሻዕ ድማ ብሳይንስን ቴክኖሎጂን ቀዲሙ ዓለም ዝበጽሑቶ ዓቕሚ ጥራሕ ዘይኮነ፤ ማንም ዘይበጽሑ ዓቕምን ሓይልን ክጭብጥ ዝጽዕር ይኸውን። ዝርዝር ትሕዝትኡን ኣፈጽጽማን ብመጽናዕቲ ተደጊፉ ክቐርብ እዩ።

ፓሊሲ ጉዳያት ወጻኢ

ሃገረ ትግራይ ኣብ ዓለምለኻዊ መድረኽ ግቡእ ክብራን ቦትኣን ረኺባ፤ ንዝበለጸ ህይወት ደቂ ሰባት ከምኡ ውን ዝተረጋገፀትን ሰላማዊት ዓለም ክትህሉ እጃማ ክተበርክት እያ። እዚ ዝኸውን ግን ድሕሪ ምርግጋጽ ብሄራዊ ህልውኣን ረብሓኣን እዩ። ሰለዝኾነ ፍልስፍና ፓሊሲ ጉዳያት ወጻኢ ሃገረ ትግራይ ካብ ክውንነት ዝብገስ ይኸውን። ሕድሕድ ናይ ወጻኢ ዝምድና ብረብሓኣ ትሪኦ።

ሃገረ ትግራይ ብሄራዊ ህልውንኣን ረብሓን ብጀካ ባዕላ ካልእ ኣካል ከምዘይውሐስላ ፈሊጣ፤ ኩሉሻዕ ብርእሳ ትተኣመመን ትኸውን። ነዚ ዘድልያ ኣተሓሳስባን ዕጥቅን ድማ ትውንን።

ብመንጽር ብሄራዊ ህልውንኣ ስትራቴጂክን ስልታውያንን ፈተውትን ጸላእትን ትፈሊ። ኣብ ዞባውን ኣህጉራውን ትካላት ንጡፍ ተሳትፎ ብምክያድ፤ ሕግታትን ድምብታትን ንረብሓ ክውዕሉ ትሰርሕ። እዚ ዝምልከት ሰረተ-እምነት፣ ስትራቴጂ፣ ፓሊሲን ሜላን ብዝተዋደደ ኣገባብ ዝጽናዕን ዝስነድን ይኸውን።

ብሄራዊ ክብረት ብዘይ ናጻ ሃገር ኣይረጋገጽን!